

## 132. Torstaina 22 päivänä lokakuuta 1992

kello 14

### Päiväjärjestys

#### Ilmoituksia

##### Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotukset laiksi Euroopan talous-  
alueesta tehdyn sopimuksen eräiden mää-  
räysten hyväksymisestä ja sopimuksen so-  
veltamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi  
laeiksi ..... 3808

Hallituksen esitykset n:ot 95 ja 217  
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 16

2) Ehdotus laiksi Euroopan talousyhteis-  
öns kanssa tietyistä maatalouden järjeste-  
lyistä kirjeenvaihtona tehdyn sopimuksen  
eräiden määräysten hyväksymisestä ..... 3913

Hallituksen esitys n:o 96  
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö  
n:o 15

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies  
Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi  
toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Ala-  
Harja, Biaudet, Hassi, Hurskainen, Jouppila,  
Kanerva, Kauppinen, Kemppainen, Koistinen,  
Korva, Kuittinen, Lahtinen, Laitinen, Lammi-  
nen, Laurila, Mattila, Metsämäki, Moilanen,  
Morri, Mölsä, Niinistö, Nordman, Norrback,  
Nyby, Pietikäinen M., Pokka, Puisto, Pykäläi-  
nen, Rehn O., Rimmi, Rinne, Seivästö, Skinnari,  
Stenius-Kaukonen, Urpilainen, Viljamaa ja  
Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat toinen  
varapuhemies Pesälä sekä edustajat Rehn O.,  
Pokka, Kemppainen, Niinistö, Jouppila, Seiväs-  
tö, Korva ja Laitinen.

S.

#### Ilmoitusasiat:

##### Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päi-  
västä sairauden vuoksi ed. Viljamaa, virkatehtä-  
vien vuoksi edustajat Norrback ja Rimmi sekä  
yksityisasioiden vuoksi edustajat Hassi ja Pesälä  
sekä tästä ja huomisesta päivästä sairauden  
vuoksi edustajat Metsämäki ja Urpilainen sekä  
yksityisasioiden vuoksi edustajat Biaudet ja M.  
Pietikäinen.

##### Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies:  
Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjel-  
män ohella kuluva lokakuun 16 päivästä ovat  
eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset  
n:ot 233—235, 237, 241, 249 ja 250, jotka nyt on  
edustajille jaettu.

##### Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies:  
Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemie-  
helle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjalli-  
siin kysymyksiin n:ot 377, 391, 399, 412, 418, 431  
ja 451. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt  
jaettu edustajille.

## Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sopimuksen soveltamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitykset n:ot 95 ja 217

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 16

**Ensimmäinen varapuhemies:**  
Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 16.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2) asiasta.

### Keskustelu:

**Ed. Paasio:** Arvoisa puhemies! Siitä kun Euroopan yhteisön komission puheenjohtaja Jacques Delors piti kuuluisan puheensa tammi-kuussa 1989, puheen, jossa hän kehotti Efta-maita järjestämään suhteensa kohti sisämarkkinoita etenevään yhteisöön, on nyt edetty vaiheeseen, jossa Suomen eduskunnalla on käsiteltävänä ulkoasiainvaliokunnan mietintö Euroopan talousalueen muodostamista koskevasta sopimuksesta.

Marraskuussa 1989 eduskunta hyväksymällä hallituksen Euroopan talousalueen muodostamista koskevaan tiedonantoon liittyvän toimintalinjan antoi hallitukselle mandaatin ryhtyä neuvotteluihin, joiden lopputulos nyt on arvioitavana. Taustaa arvioinnille antaa mm. se aineisto, joka kertyi eduskunnan käsitellessä hallituksen maaliskuussa 1990 antamaa, Suomen suhtautumista Euroopan integraatioon koskevaa selvitystä. Eduskunnan tiedonannosta tekemää päätöstä voidaan siis luonnehtia varsinaiseksi mandaatiksi ja päätöstä selonteosta neuvotteleväiksi ja neuvottelutavoitteiksi.

Arvioidessaan syntyneitä neuvottelutulosta eduskunnan asettamien tavoitteiden taustaa vasten ulkoasiainvaliokunta luonnehtii allekirjoitetun sopimuksen kohtuullisesti vastaavan eduskunnan asettamia tavoitteita. Valiokunnassa oli puhetta siitä, onko tämä enemmän vai vähemmän kuin tyydyttävästi, mutta me jätimme tämän tulokannan myöhempien historiankirjoitusten varaan.

Valiokunta toteaa sittemmin alkaneiden Eta-neuvottelujen lähtökohdan muodostuneen josain määrin odotetusta poikkeavaksi. Neuvotte-

lujen alkuvaiheessa EY teki hyvin selväksi sen, että siihen mennessä noin 35 vuoden aikana syntynyt yhteisölainsäädäntö on kokonaisuudessaan otettava neuvoteltavan sopimuksen pohjaksi asianomaisilta osiltaan, niiltä osin, kuin se koskee tätä asiaa. Tilanne ei tavoitteita asetettaessa ollut selkeästi eduskunnan tiedossa, ja neuvottelutavoitteista päätettiin siis jossain määrin erilaisissa tunnelmissa kuin missä neuvotteluja sitten käytiin.

Esittäessään neuvottelun Eta-sopimuksen hyväksymistä ulkoasiainvaliokunta arvioi edessä olevan ennakoimattomiakin ongelmia huolimatta siitä, että eduskunta kaikkine erityisvaliokuntineen on huolellisesti käynyt läpi Eta-sopimuksen sekä saanut selvityksen hallitukselta ja muilta viranomaisista sille sitä koskevasta valmistelutyöstä.

Tämä kuvastaa sitä, miten uudesta tilanteesta kaikkienkin osapuolten kannalta on kysymys. On syytä muistaa sekin, että aika, jota nyt elämme, on peräti toisenlainen kuin se aika, jolloin prosessi käynnistyi, kronologisesti lyhyestä ajanjaksosta huolimatta. Suomen osallistuminen integraatioon oli uusi asia, joka sisälsi uusia näköaloja myös Suomen ulkopoliittisen aseman kannalta.

Arvoisa puhemies! Kun eduskunta aikaisemilla kerroilla on käsitellyt Euroopan integraatiota, on kyseessä ollut poliittisen linjan hahmottaminen ja määrittäminen edessä olevia tilanteita varten. Nyt on kysymyksessä valmiiksi neuvottelun sopimuksen hyväksyminen, sopimuksen, johon ei enää voida tehdä muutoksia. Tästä syystä ulkoasiainvaliokunnan mietintökin rakenteellisesti poikkeaa aikaisemmista. Ulkoasiainvaliokunta ei juurikaan ole sisällyttänyt mietintöönsä otteita muiden erityisvaliokuntien mietinnöistä, vaan ponnella edellyttää, että hallitus ottaa huomioon, mitä eri valiokunnat omalta alaltaan ovat lausuneet.

Euroopan talousalueesta käydyt neuvottelut osoittautuivat otaksuttua vaikeammiksi. Useaan kertaan saavutetuksi luultu ratkaiseva läpimurto osoittautuikin vain pieneksi askeleeksi, jolloin neuvotteluaiakataulu venyi alun perin asetetuista tavoitteista. Kun tähtäimessä on sopimuksen voimaansaattaminen tulevan vuoden alusta, voidaan todeta aikataulun venyneen äärrajoilleen.

Valiokunta toteaa, ettei syntymässä oleva kahden pilarin Eta ole tasapainoinen siinä mielessä, että EY on selvästi dominoiva osapuoli, mikä sinänsä ei ole aivan yllättävää. Jos asiaa

tarkastellaan sen kannalta, missä määrin Efta-mailla on mahdollisuus osallistua muodolliseen päätöksentekoon, havaitaan mahdollisuudet hyvinkin rajoitetuiksi.

On kuitenkin huomattava, etteivät todellisen vaikuttamisen kanavat aina — jos koskaan — ole yhteneväisiä muodollisten sääntöjen kanssa. Tehokas osallistuminen valmistelutyöhön sekä epäviralliset yhteydet ovat ja varmaan tulevat olemaan vaikuttamisen todellisia väyliä. Suomen etujen mukaista on ehdottomasti käyttää parhaita saatavissa olevia henkilöresursseja integraation puitteissa avautuvissa tehtävissä.

Valiokunta ei pidä havaitsemiaan päätöksenteon tasapainottomuuksia niin vakavina, että Suomen Eta-jäsenyys niiden vuoksi olisi torjuttava. Sopimus ja sen pohjalta rakentuva järjestelmä tarjoaa keinot turvata elintärkeät etumme. Niinpä ulkoasiainvaliokunta yhtä jäsentä vaille yksimielisesti esittääkin sopimuksen hyväksymistä.

Valiokunta kiinnittää mietinnössään perusteellista huomiota niihin järjestelmiin, joilla Eta-järjestelmään liittyvä päätöksenteko Suomessa järjestetään. Erityinen huomio on kiinnitettävä eduskunnan todellisten vaikutusmahdollisuuksien turvaamiseen. Eduskunnan suuren valiokunnan nostaminen keskeiseen asemaan on perusteltua, koska asioiden moninaisuus ei selkeästi soveltuisi minkään erityisvaliokunnan tehtäviin ja toimialaan.

Tämä koskee myös ulkoasiainvaliokuntaa, koska Eta-asiat eivät aina eivätkä enimmäkseenkään ole luonteeltaan ulko- tai turvallisuuspoliittisia. Ulkoasiainvaliokunnan käsittelyyn tulisivat edelleen sen toimialaan kuuluvat asiat. Näin mm. mahdolliseen EY-jäsenyyteen kuuluvat asiat olisi edelleen käsiteltävä ulkoasiainvaliokunnassa.

Valiokunta toteaa, ettei uuden järjestelmän mukainen suuren valiokunnan Eta-asioihin ottama enakkokanta olisi juridisesti sitova. Sitä olisi kuitenkin pidettävä poliittisesti velvoittavana.

On järkevää, että hallitukselle annetaan riittävästi liikkumavaraa, koska kaikkia asioiden käänteitä ei voida ennakoida. Valiokunta pitää kuitenkin lähtökohtana sitä, että suuren valiokunnan enakkokannanottoa olisi erittäin vahvan pääsäännön mukaisesti noudatettava. Yllätyksissä tilanteissa saattaa olla tarpeen joskus poiketa valiokunnan kannasta. Tällainen poikkeaminen olisi kuitenkin aina valiokunnalle perusteltava.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy suurimmaksi osaksi eduskunnan Eta-toimikunnan linjauksiin, ei kuitenkaan kaikkiin. Eräs tällainen asia, jossa valiokunta on ottanut Eta-toimikunnasta poikkeavan kannan, liittyy käsiteltävien asioiden salassa pitämiseen.

Valiokunta ei pidä Eta-toimikunnan esittämää asioiden pääsääntöistä salassa pitämistä perusteltuna enempää suuren valiokunnan kuin erityisvaliokuntienkaan kohdalla. Valiokunta katsoo, että valiokunta ja hallitus yhdessä määrittäisivät, mitkä asiat ja asiakirjat olisi pidettävä salassa. Tällaisia asioita varmaan tulisi ehkä useitakin. Salassapito pääsääntönä vaikeuttaisi kuitenkin kohtuuttomasti koko eduskunnan mahdollisuuksia parlamentaariseen valvontaan sekä myös julkisen sanan toimintaa. Tällainen tilanne edistäisi epätarkkojen tietojen ja väärän informaation leviämistä ja olisi vaarana kansanvallan toiminnalle.

Valiokunta korostaa eduskunnan valiokuntien ehdotonta oikeutta saada tietoja itse määrittelemänsä tarpeen mukaan.

Ulkoasiainvaliokunnan tiedonsaantioikeudesta säädetään valtiopäiväjärjestyksen 48 §:n 2 momentissa. Sen mukaan valiokunnan tulee saada hallitukselta selonteko valtakunnan suhteista ulkovaltoihin, ja nyt lainaan valtiopäiväjärjestyksestä, ”niin usein kuin asianhaarat vaativat”.

Siitä, milloin asianhaarat selontekoa vaativat, on vallinnut erimielisyyksiä valiokunnan ja hallituksen välillä. Hallitus — varsinkin pääministeri — on esittänyt säännöksestä hyvin suppean tulkinnan, jonka mukaan mm. keskeneräisistä asioista ei tietoa voitaisi antaa tai ei ainakaan annettaisi. Valiokunta ei yhdy tähän tulkintaan. Se korostaa yksimielisesti, että sen tiedonsaantioikeuden on koskettava asian valmistelun ja käsittelyn kaikkia vaiheita valiokunnan oman harkinnan mukaan. Jos suppea tulkinta tulee käytännöksi, kuten on tapahtunut, valiokunnan tiedonsaantioikeus voidaan kokonaan kiertää pitämällä asia muodollisesti keskeneräisenä viimeiseen asti. Tällä tavoin on meneteltykin. Näin perustuslain tärkeä säännös voidaan käytännössä mitätöidä. Varsinkin uusissa oloissa esteetön tiedonsaanti on eduskunnan aseman turvaamisen kannalta ehdottoman välttämätöntä. Elleivät eduskunnan muuten ilmaisemat kannanotot vaikuta hallituksen soveltamiin tulkintoihin, on itse säännöksen sanamuotoa korjattava yksiselitteiseksi.

Arvoisa puhemies! Se, että Suomi on anonut jäsenyyttä Euroopan yhteisössä, merkitsee sitä,

että Eta-sopimusta pidetään maamme integraatiopolitiikassa siirtymäkauden ratkaisuna. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettemmekö nyt olisi käsittelemässä erittäin tärkeää sopimusta, jolla maamme edut yhdentyvissä Euroopassa turvataan.

Euroopan yhteisö on Maastrichtin sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen joutunut poliittisiin vaikeuksiin, jotka eivät olleet ainakaan selvästi ennakoitavissa. On mahdollista, että eteen tulleiden ongelmien ratkaiseminen viivyttää paitsi etenemistä kohti Euroopan unionia myös uusia jäseniä koskevien neuvottelujen alkamista. Viestit EY:n piiristä eivät tosin tässä suhteessa ole yhteneväisiä.

Tässä tilanteessa korostuu Eta-sopimuksen merkitys edelleen. Vaikka jäsenyysneuvottelut alkanevatkin johonkin aikaan ensi vuonna, toivottavasti mahdollisimman varhain, on Euroopan talousalueen toimivuuteen kiinnitettävä riittävästi huomiota. Sopimuksen todennäköinen väliaikaisuus ei saa johtaa välinpitämättömyyteen missään suhteessa.

Tässä yhteydessä, arvoisa puhemies, ei ole tarkoituksenmukaista ryhtyä laajalti erittelemään, mitä kaikkea Eta-sopimus tuo mukanaan. Eduskuntaryhmien ryhmäpuheenvuoroissa ja kansanedustajien muissa kannanotoissa syvennyttäneen tarpeellisessa määrin myös yksityiskohtiin.

Integraatio kokonaisuudessaan on ollut eduskunnan käsittelyssä tälläkin vaalikaudella erittäin perusteellisesti, mikä on tehnyt kansanedustajista perussuhtautumisestaan riippumatta erinomaisia asiantuntijoita. Tässä mielessä, arvoisa puhemies, levollisin mielin jätän mietinnön eduskunnan käsittelyyn.

Ed. O. Rehn merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Eta-sopimuksen vaikutukset maatalouteen rajoittuvat pääasiassa neljään alaan: eläinlääkintä- ja kasvinsuojelumääräyksiin, kaupan teknisten esteiden sektoriin, maataloustuotteita koskeviin määräyksiin sekä kala- ja kalataloustuotteita koskeviin määräyksiin. Osana Eta-sopimusta on sopimus eräiden juustojen, sianlihan sekä naudanlihan vientiä ja tuontia samoin kuin eräiden väkijuomien vientiä koskeva sopimus. Nimenomaan tältä osin sopimuksen on käsitellyt eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta. Sa-

malla on sovittu ns. koheesiolistasta, joka sisältää 50 tuotenimikettä, joiden tulee olla tullivapaita Euroopan yhteisön jäsenmaista Suomeen tuotaessa. Järjestelyyn liittyy myös sopimus alkuperäsäännöistä, joiden perusteella tuote katsotaan joko talousyhteisön tai Suomen alkuperäituotteeksi.

Juustojen osalta korvataan nykyisen Euroopan yhteisön kanssa tehty juustojen tuontia ja vientiä koskeva sopimus. Juustosopimuksessa vientikiintiöiden määrää on molemminpuolisesti korotettu. Uusien juustolaatujen saaminen sopimuksen piiriin onkin tavoitteena, ja sopimus käsittää 9 850 tonnin vientikiintiön ilman alajattoelua.

Yhteisön ja Suomen välistä naudan- ja sianlihan kauppaa koskeva järjestely käsittää kiintiöt sianlihan viennille ja naudanlihan tuonnille. Samalla tässä järjestelyssä tuontimaksuja on molemminpuolisesti alennettu. Aikaisemmin Suomi on tuotantotilanteesta riippuen vienyt sianlihaa EY-alueelle ja tuonut naudanlihaa. Tällä hetkellä, kuten tiedämme, lihan ylituotantoa esiintyy alentuneen kotimaisen kulutuksen vuoksi myös naudanlihan tuotannossa. Sopimuksella ei kuitenkaan ole tältä osin huomattavaa vaikutusta lihatuotannon tasapainoon, koska kiintiön puitteissa vietävä sianliha vastaa vain noin 2:ta prosenttia kotimaisesta tuotannostamme ja naudanlihan tuontikiintiö kattaa 1 prosentin maamme naudanlihan kulutuksesta.

Tullimyyntiä, jotka Suomi antaa ns. koheesiolistan mukaisille yhteisön alueelta peräisin oleville tuotteille, koskevat mm. erilaisia hedelmiä, vihanneksia ja niistä tehtyjä säilykkeitä. Siksi maa- ja metsätalousvaliokunta onkin Länsi-Euroopan yhdistymiskehityksestä 9.6.90 antamassaan lausunnossa pitänyt tärkeänä, että hallitus huolehtii riittävän tuontisuojaan järjestämisestä suomalaisen puutarha- ja vihannestuotannon turvaamiseksi. Sopimuksessa onkin koheesiolistan ulkopuolelle jätetty mm. sellaiset tuotteet, joilla on erityistä merkitystä maamme puutarhaelinkeinolle, kuten tomaatti, kurkku ja leikkokukat.

Valiokunta on Eta-sopimuksesta ulkoasiainvaliokunnalle 11. syyskuuta 92 antamassaan lausunnossa tuonut esiin jo aikaisemmin esittämiään kannanottoja elintarvikkeiden alkuperämaamerkintöjä koskevalle säännöstölle asetettavista vaatimuksista. Korostamme tässä yhteydessä uudelleen sitä, että elintarvikkeiden päällyksestä tulee ilmetä tuotteen alkuperämaa. Vaatimus koskee myös puutarha- ja vihannestuottei-

den kauppaa, koska alkuperämaa kertoo, missä tuote on tuotettu, ja kertoo myös kuluttajalle sen tuotantoympäristöstä.

Kansainvälisen elintarvikekaupan lisääntymiseen liittyy eräitä haittatekijöitä. Suomi on tällä hetkellä eräs niitä harvoja Euroopan valtioita, joissa rehu- ja elintarvikeraaka-aineiden sekä elävien eläinten ja kasvien mukana siirtyvät taudit on pystytty pitämään kurissa. Siksi pidämmekin tärkeänä, että rajatarkastuksissa mikrobiologinen valvonta säilytetään siinä määrin tehokkaana, ettei tilanne nykyisestään pääse heikkenemään. Tämä jos mikä on myös suomalaisen kuluttajan etu.

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta vertaili hyvin perusteellisesti valiokunnan 9.5.90 asettamia neuvottelutavoitteita niihin saavutuksiin, jotka Eta-sopimusneuvotteluissa saavutettiin. Kaikki tiedämme, että Suomen mahdollisuudet saada läpi asettamia tavoitteita olivat hyvin vähäiset rajoittuen mm. maataloussektorilla ainoastaan lannoitteiden kadmiumrajaan. Me voimme ylläpitää tiukempia säästöjä oman etumme nimissä.

Arvoisa puhemies! Eta-sopimuksen lopulliset vaikutukset jäävät osittain riippumaan säättämättä olevan harmonisointilainsäädännön sisällöstä. Tässä mielessä korostammekin, että mainittua lainsäädäntöä säädettäessä tulee kansalliset edut ottaa huomioon niin laajasti kuin se sopimuksen puitteissa suinkin on mahdollista. Esimerkkinä valiokunta toteaa, että kansallisen valvonnan poistaminen aiheuttaa eräillä aloilla vastuukysymyksiä, jotka tulee selvittää.

Muun muassa tutkintojen tunnustaminen velvoittaa kansalliseen syrjimättömyyteen ja mahdollistaa Eta-maissa valmistuneiden eläinlääkäreiden ammatinharjoittamisen Suomessa. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että hallitus selvittää eläinlääkäreiden koulutus pätevyyden eri Eta-maissa.

Eläinlääkintämääräysten sisällyttäminen Eta-sopimukseen lisää tarttuvien tautien leviämisen vaaraa. Niinpä maassamme tulee vastaisuudessa voida ylläpitää eläintautien kulkeutumista estävää valvontaa ja tarvittaessa tulee olla mahdollisuus tautien kulkeutumista estäviin toimenpiteisiin. Tähän antaa mahdollisuuden Rooman sopimuksen 36. artikla. Siksi olenkin erittäin tyytyväinen, että ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on otettu kantaa niin eläin- kuin kasvitautienkin kulkeutumisen estämiseen, koska se on meidän kaikkien yhteinen etu.

Edelleen ammatinharjoittajien sijoittumisvapaus ja sitä koskeva syrjimättömyysperiaate tulevat lisäämään myös Eta-valtioiden taholta harjoitettavaa kalastusta Suomen kalastusvesillä. Valiokunnan hankkiman selvityksen mukaan mm. Tanskassa on voimassa määräyksiä, joilla ammattikalastus on saatettu luvanvaraiseksi. Siksi korostammekin sitä, että kalastuslakiin tehdään tarvittavat muutokset, joilla ammattimaisen kalastuksen harjoittaminen luvanvarais-tetaan.

Sopimuksessa on sovittu myös rajatarkastuksen yksinkertaistamisesta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tarkastus olisi pääsääntöisesti vain pistokokeellista ja sen tulisi tapahtua viivytyksettä. Siksi Suomen lähtökohtana tulee olla valvonnan keskittäminen riskituotteisiin, erilaisten kasvi- ja eläintautien epäilyihin ja myös lannoitteiden kadmiumpitoisuuksiin.

Eta-sopimus edellyttää eduskunnan suostumusta siltä osin kuin sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia kysymyksiä. Maa- ja metsätalousvaliokunta puoltaakin oman toimialansa osalta Eta-sopimukseen ja hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä.

Eta-sopimus tulee toteutuessaan tietämään kahden vuoden välein käytävillä vastavuoroisuusperiaateneuvotteluilla elintarvikkeiden lisääntyvää liikumista Eta-alueella. Tosiasia on, että kilpailu elintarvikemarkkinoista lisääntyy. Tämä tulisi jo nyt ottaa huomioon maatalouspoliittisia päätöksiä tehtäessä.

Suomalaisen maataloustuotannon tämän päivän suurin ongelma on kaikkien toimenpiteiden kärjistyminen vain ylituotannon ympärille. Eri-laisilla säästöillä, määräyksillä ja järjestelmillä pyritään kantamaan lisää vientivastuuta viljelijöiltä. Tässä yhteydessä unohdetaan kokonaan elinkeinon rakenteellinen kehittäminen. Kuitenkin tulevaisuuden haasteisiin me vastaamme vain rakennetta kehittämällä.

Kilpailun lisääntyminen tulee tietämään myös sitä, että viljelijä joutuu tekemään ratkaisut markkinoilta tulevan kysynnän perusteella. Siksi tuleekin jatkossa sille, jolle tilakoon kasvattaminen tuntuu sopivalta ratkaisulta, se luoda mahdolliseksi. Häntä, joka haluaa kehittää erityisosaamistaan vaikkapa matkailun, luomutuotannon tai kotiteurastamon muodossa, tulee kannustaa näissä hankkeissaan. Niille, jotka katsovat parhaaksi luopua tuotannosta, pitäisi pystyä antamaan takeet riittävästä toimeentulosta.

Kaiken kaikkiaan Eta-sopimus toteutuessaan tietää melkoista muutosta ja jatkossa lisääntyvää kilpailua elintarviketaloudessa. Se vaikuttaa myös maatalouden toimintaympäristöön, vaikkakin perusmaataloustuotteiden tuontisuoja Eta-järjestelmässä säilyy.

Arvoisa rouva puhemies! Eta-sopimus yhden-tää Suomen Euroopan talousalueeseen ja integroi suomalaisen elinkeinon ja talouselämän kilpailemaan maailman suurimmilla 360 miljoonan kuluttajan markkinoilla. Tätä taustaa vasten pidän erittäin arvokkaana, että ensi vuoden alusta Eta-sopimus saadaan ainakin Suomen osalta voimaan. Toivottavasti näin tekevät myös muut Efta-maat alun perin tavoitteeksi asetetussa aikataulussa.

Suomen hallitus on jättänyt myös EY-jäsenyyttä koskevan hakemuksen. Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja jo puheenvuorossaan totesi neuvottelujen alkamisesta.

Arvoisa puhemies! Haluan ihan lopuksi henkilökohtaisena kantanani todeta, että toivon, että EY-jäsenyyksineuvotteluja käytäessä selvitetään mahdollisuudet Suomen jatkossa toimia Eta-sopimuksen puitteissa. Tällä tavalla vuoden alusta voimaan astuva sopimus antaa meille kokemuksia. Näemme käytännössä, mitä on kilpailla maailman suurimmilla kuluttajamarkkinoilla. Kykeneekö suomalainen elinkeinoelämä siihen? Näin uskon, ja siihen saadaan vastaus lähivuosina.

---

Ed. Pokka merkitään läsnä olevaksi.

---

Ministeri S a l o l a i n e n : Arvoisa puhemies! Näin pitkälle on päästy. Eta-sopimus on nyt eduskunnan hyväksymistä vailla. Kun viime kesäkuussa lähetekeskustelussa totesin, että kysymys on todella äärettömän mittavasta ja laajasta sopimuksesta, uskon, että tänä päivänä voimme kaikki olla yksimielisiä siitä, että näin todella on asianlaita. Kysymyksessä on ainutlaatuisen laaja ja merkittävä sopimus ja itse asiassa Suomen kansainvälisten sopimusten historiassa todella merkittävimpiin kuuluva tapaus.

Olen varma, että te, hyvät kollegat, todellakin olette asian käsittelyn aikana syvällisesti siihen paneutuneet. Olen myös halukas lämpimästi teitä onnittelemaan siitä, että olette tämän työn tehneet rivakasti ja perusteellisesti.

Eta-sopimus tulee voimaan 1.1.1993 edellyttäen, että se siihen mennessä on ratifioitu kaikissa

Efta- ja EY-maissa sekä EY:n parlamentissa. Ensimmäiseksi työn sai valmiiksi Itävalta, joka lokakuun 13 päivänä talletti sopimuksen ratifiointiasiakirjat EY:n neuvoston sihteeristöön. Norjan parlamentti hyväksyi sopimuksen 16 päivänä lokakuuta. Sveitsin parlamentin elimet hyväksyivät Eta-sopimuksen jo elokuussa, mutta Sveitsin osalta asia ratkaistaan lopullisesti 6 päivänä joulukuuta pidettävässä kansanäänestyksessä. Sveitsiläisten enemmistön uskotaan puoltavan sopimusta. Tähän suuntaan viittaa myös se, että Eta-sopimukseen kiinteästi liittynyt sopimus läpikulkutunneleista hyväksyttiin kansanäänestyksessä syyskuun lopulla.

Tiedossamme on, että EY:n parlamentti äänestää Eta-sopimuksesta 28 päivänä tätä kuuta, ja käsittelyn uskotaan sujuvan ongelmitta. Useissa EY-maiden parlamenteissa sopimus on jo parlamenttien käsiteltävänä, ja kaikkien EY-maidenkin odotetaan saavan ratifioinnin suoritetuksi vuoden loppuun mennessä.

Vi kan alltså på goda grunder utgå ifrån att det europeiska ekonomiska samarbetsområdet uppstår den 1 januari 1993. Processen har varit lång, den har varit förknippad med både medgång och motgång, men syftmålet, att bringa avtalet i kraft enligt tidtabellen för EG:s inre marknadsprogram, är inom räckhåll.

Då vi nu har kommit så här långt kan det vara på sin plats att se hur vår egen målsättning har förverkligats i avtalsarrangemanget. Den centrala målsättningen, att skapa jämbördiga verksamhetsförutsättningar för finländska företag och människor med de övriga länderna inom samarbetsområdet, förverkligas. Inre marknadsens fyra friheter förverkligas på basis av gemensamma regler. Avtalet skapar goda förutsättningar för samarbete även inom forskning, utbildning och ett flertal övriga områden.

Min egen uppfattning är att vår målsättning som helhet betraktad har uppnåtts rätt väl.

Voimme siis hyvin perustein lähteä siitä, että Euroopan talousalue syntyy ensi vuoden alussa. Prosessi on ollut pitkä. Siihen on kuulunut nousuja ja laskuja, mutta tavoite eli sopimuksen saaminen voimaan samaan aikaan EY:n sisämarkkinaohjelman aikataulun mukaisesti on näköpiirissä.

Kun näin pitkällä olemme, on hyvä aika tarkastella, miten omat tavoitteemme tässä järjestelyssä ovat toteutuneet. Perustavoite luoda suomalaisille yrityksille ja ihmisille yhdenver-



taiset toimintaedellytykset alueen muiden maiden kanssa toteutuu. Sisämarkkinoiden neljä vapautta luodaan yhteisten sääntöjen pohjalta. Sopimuksella luodaan hyvät edellytykset yhteistyölle myös tutkimuksessa, koulutuksessa ja monella muullakin alalla. Oma arvioni on, että kokonaisuudessaan tavoitteemme ovat tulleet varsin hyvin saavutetuiksi. Eduskunta itse luonnollisesti arvioi tarkemmin sen, missä määrin eduskunnan asettamia osviittoja on noudatettu.

Eräistä keskeisistä meilläkin esillä olleista kysymyksistä voisin kuitenkin todeta jotain suuntaa antavaa, todeten kuitenkin ensin sen, että kysymyksessähän ei ollut vain Suomen ponnistelu ja Suomen harjoitus, vaan kysymyksessä oli kaikkien Efta-maiden yhteinen ponnistus ja myös neuvottelutulos on yhteinen saavutus.

Kestävän kehityksen periaate on saatu sisällytetyksi sopimukseen. Suojelutaso eri aloilla voidaan Suomessa pitää pääosin ennallaan, eräiltä osin vaatimuksia joudutaan sopimuksen vuoksi jopa kiristämään. Sosiaaliturvan tasoon Eta-sopimuksella ei puututa. Ulkomaalaisomistuksen vapauttamiselle sopimukseen sisältyy kolmen vuoden siirtymäkausi, ja vapaa-ajan asuntojen hankinta jää riippuvaiseksi maassa asumisesta, ja vakavissa tapauksissa voidaan turvautua suojalausekkeeseen. Päätöksenteko Etassa tapahtuu viime vaiheessa yksimielisesti, joskin täysin tasavertaista asemaa asioiden käsittelyn eri vaiheissa ei valitettavasti saavuteta.

Suomelle Eta-sopimuksen voimaantulo merkitsee sopeutumista uusiin sääädöksiin miltei kaikilla yhteiskuntaelämän aloilla. Ministeriöt ja hallintoyksiköt kaikilla tasoilla joutuvat sopeuttamaan toimintaansa ja ajattelutapaansa, jossa uusi vaatimus on avoimempi ja kilpailuhenkempi toiminta. Yrityksille avautuu uusia toimintamahdollisuuksia esteiden karsiutuessa, mutta ne joutuvat toisaalta ottamaan huomioon uuden kilpailutilanteen niille asettamat erittäin tiukat vaatimukset. Yksityisille kansalaisille sopimus tarjoaa uusia mahdollisuuksia esimerkiksi työmarkkinoilla ja opiskelussa. Sopimus sinänsä on kuitenkin vain yleinen puite. Siitä saatavien etujen hyödyntäminen ja siitä johtuviin haasteisiin vastaaminen riippuvat viime kädessä omista valmiuksistamme.

Eta-sopimus ja sen soveltaminen on haaste myös eduskunnalle. Eduskunnan aseman turvaamisesta tulevassa tilanteessa onkin jo tehty erinäisiä valmisteluja, joista te, arvoisat kollegat, olette hyvin perillä.

Eta-sopimus on jo sinänsä tärkeä ja välttämättömän saavutus. Sen merkitystä ei millään lailla himmennä se, että olemme päättäneet eräiden muiden Efta-maiden tapaan hakea jäsenyyttä EY:ssä. Suuri osa jäsenyyksvelvoitteista ajankohdasta itse asiassa jo Eta-sopimuksen yhteydessä. Voidaan jopa sanoa, että Suomesta tulee Eta-sopimuksen kautta eräänlainen EY:n taloudellinen täysjäsen.

Haluan vielä lopuksi esittää kiitokset koko eduskunnalle ja kaikille valiokunnille niiden työstä enkä halua myöskään unohtaa niitä suomalaisia virkamiehiä, jotka ovat tehneet upean työsuorituksen tästä sopimuksesta neuvoteltaessa. He ovat todella panostaneet tähän valtavan määrän työtä ja osaamistaan.

Lopuksi toivon, että Eta-sopimus saisi eduskunnassa taakseen mahdollisimman laajan kannatuksen.

Ed. K u u s k o s k i : Arvoisa puhemies! Eta-sopimus on oikea askel oikeaan suuntaan. Haluamme rakentaa sillan kylmän sodan aikakaudesta uuteen Eurooppaan. Suomen arvon ja edun mukaista on pyrkiä vaikuttamaan mahdollisimman paljon kehityksen suuntaan. Keskustan eduskuntaryhmä kannattaa Eta-sopimuksen hyväksymistä siten kuin ulkoasiainvaliokunta on mietinnössään esittänyt.

Suomen on viisasta olla siellä, missä tärkeät ratkaisut tehdään. Emme voi jäädä syrjästäkatsojiksi emmekä halua ajautua Euroopan ääri-laidalle. Mitä vahvempi kansakunta Suomi henkisesti ja taloudellisesti on, sitä tasavertaisemmin voimme istua niissä pöydissä, joiden äärellä Euroopan itsenäiset valtiot kokoontuvat.

Arvoisa puhemies! Euroopan talousaluetta koskeva sopimus on saanut Suomessa laajan hyväksymisen. Sitä pidetään välttämättömänä ja tarpeellisenä. Tämä tilanne on saattanut aiheuttaa sen, ettei Eta-sopimuksen mukanaan tuomiin erilaisiin ilmiöihin ole riittävästi valmistauduttu. Eta-sopimuksen tuomia muutoksia on saatettu jopa aliarvioida, kun on kiisteltä, pitääkö Suomen liittyä EY:n jäseneksi vai ei.

Eta-sopimus on kuitenkin ratkaiseva askel kohti integroitunutta Eurooppaa. Suomen taloudellinen sitoutuneisuus Euroopan yhteisöön syntyy nyt eikä vasta mahdollisen EY-jäsenyyden myötä. Eta-sopimuksen myötä Suomesta tulee kiinteä osa EY:n ja Eftan muodostamaa sisämarkkina-aluetta.

Monet ovat pitäneet Eta-sopimusta vain lyhyenä välivaiheena. Etan merkitys saattaa kuitenkin

kin korostua osin EY:n sisäisen kehityksen seurauksena. Joka tapauksessa Eta-sopimuksen tuomiin mahdollisuuksiin ja ongelmiin on syytä paneutua hyvin tarmokkaasti ja perusteellisesti.

Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen tavoitteena on mahdollistaa pääoman, tavaroiden, palveluiden ja työntekijöiden vapaa liikkuminen laajalla Eta-alueella. Sopimuksen vaikutuksia on arvioitu meillä ensisijaisesti yritysten kannalta. Vähemmälle huomiolle on jäänyt, mitä sopimus merkitsee koko kansantalouden ja sitä kautta koko kansakunnan ja yksittäisen suomalaisen kannalta.

On selvää, että nykyinen epävakaa yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne, laman ja rakennemuutoksen aika, ei luo parhaita mahdollisia olosuhteita taloudellisen yhteistyön syventämiselle ja laajentamiselle. Eta-sopimus neuvoteltiin pitkälti noususuhdanteen aikana. Se tähtää voimakkaaseen taloudelliseen kasvuun ja sitä kautta yleisen elintason lisääntymiseen. Tilanne on nyt muuttunut. Koko läntisessä Euroopassa on tapahtumassa elintason laskua. Lama ei ole pelkästään suomalainen ilmiö. Konkursseihin ja kasvavaan työttömyyteen on ajauduttu koko Eta-alueella. Vakavaa huomiota on mielestäni kiinnitettävä siihen, että vuodesta 75 lähtien köyhien osuus on lisääntynyt EY-maissa 40 prosenttia. Yleinen neuvottomuus vallitsee siitä, miten elintason alentaminen tapahtuu ja miten se tulisi toteuttaa. Eta-sopimus ei tätä ongelmaa helpota.

Eta-sopimus korostaa kilpailukyvyyn merkitystä. Suomen kilpailukyvyyn ylläpitämisen nimissä saatetaan vaatia ratkaisuja, jotka muuttavat yhteiskuntamme luonnetta olennaisesti. Kustannustason pitämiseksi alhaalla jouduttaisiin tinkimään työvoimakustannuksista, mutta palkan alennukset eivät hevin onnistu. Eräs ratkaisu on laskea veroastetta ja näin kasvattaa palkansaajan käteen jäävää tuloa lisäämättä bruttotuloja. Tähän päästään karsimalla hyvinvointipalveluja ja vähentämällä tulonsiirtoja. Jotkut pitävät tätä kehitystä myönteisenä, minua se suuresti huolestuttaa.

Hyvin tärkeätä on oivaltaa keskeisten yhteiskuntapolitiikan alueiden: talouden, kulttuurin ja yhteisöllisyyden eli sosiaalisen alueen, keskinäisen vuorovaikutuksen välttämättömyys. Kansakunnan ja kansalaisten hyvinvointi voi toteutua, jos näiden kolmen alueen kesken saavutetaan riittävä tasapaino. Tällöin on nähtävä se, että talouden elinvoimaisuus edellyttää ideoita antavaa kulttuuria ja toisaalta myös investoimista

ihmiseen eli sosiaalisten kysymysten hoitamista ja yhteiskuntarauhan takaamista.

Yhä vaativammaksi nousee myös ympäristön aiheuttama reunaehto. Ihmisen taloudellinen toiminta ei voi ylittää luonnon kestäkykyä vaarantamatta koko luomakunnan tulevaisuutta. Ulkoasiainvaliokunta korosti ympäristönsuojelun merkitystä ja piti tärkeänä, että Suomi pyrkii Etan päätöksenteossa määrätietoisesti lisäämään ympäristönsuojelun ensisijaisuutta suhteessa kaupan ja kilpailun vapauteen.

Monet talouspoliittiset ratkaisut perustellaan integraatiolla, vaikka Eta-sopimus ei suoranaisesti vaikuta mahdollisuuksiimme harjoittaa itsenäistä talous- ja rahapolitiikkaa. Yhdentyminen luo kieltämättä paineita talouspolitiikan yhdenmukaistamiseen koko talousalueella. Pääomaverotus on hyvä esimerkki siitä, että pääoman vapaa liikkuminen vaikuttaa kansallisiin ratkaisuihimme.

Kansallista liikkumavaraa on, jos me niin haluamme. Eta-säädöksistä on mahdollisuus poiketa erityisistä syistä. Jäsenmaalla on oikeus pitää työsuojelussa, ympäristönsuojelussa ja kuluttajansuojassa tiukempia vaatimuksia. Ehtona poikkeamiselle on, että se on asiallisesti perusteltu eikä sitä käytetä kaupan esteiden luomiseen.

Monet Eta-säädökset ovat kuitenkin tulkinvaraisia. Esimerkiksi sallitun aluetuen kriteerit ovat varsin yleisiä. Suomen on rohkeasti tulkittava Eta-sopimuksen määräyksiä kansallisen edun näkökulmasta. Tämä koskee varsinkin tilannetta, jossa EY-direktiiveihin pohjautuvia Eta-säädöksiä saatetaan voimaan. Mutta yleisemminkin on tärkeätä toteuttaa Eta-säädösten toimeenpano tavalla, joka sopii mahdollisimman hyvin suomalaiseen yhteiskuntaan. Se vaatii selkeää näkemystä ja vaivannäköä. Toivottavasti sitä on niin päättäjillä, valmistelihoilla kuin neuvottelihoillakin. Eta on ihmisiä varten.

Suomen sopeutumista kiristyvään kilpailuun ja uuteen yrittämiskulttuuriin helpottaa se, että Euroopan yhteisön sisämarkkinoiden toteutuminen on uutta myös Euroopan yhteisön jäsenmaille.

Arvoisa puhemies! Maailma on muuttunut ratkaisevalla tavalla ja hämmästyttävällä nopeudella kylmän sodan päättymisen jälkeen. Raskas ideologinen taistelu kommunistisen idän ja demokraattisen lännen välillä on päättynyt. Samalla on katkaistu taloudellisesti tuhoisa asevarustelukierre. Suursodan uhka on hälventynyt, ja valtioidenkin välistä sotaa pidetään Euroopassa



epätodennäköisenä. Maanosaamme jakaa kuitenkin elintasokuilu, ja Suomi sijaitsee jälleen rajalla.

Euroopan turvallisuuspoliittinen kartta piirretään tänä päivänä kokonaan toisin perustein kuin vielä kolme vuotta sitten. Sotilaallisen turvallisuuspolitiikan rinnalle ovat nousseet talous- ja ympäristökysymykset sekä sosiaalipoliitiikan keskeiset tavoitteet. Tällä on erityisen keskeinen merkitys, kun ajatellaan Eta-sopimusvaltioiden suhteita Venäjään ja muihin entisiin sosialistisiin valtioihin, joiden ydinvoimaloiden kunto ja muut ympäristönsuojelun räikeät laiminlyönnit huolestuttavat tuoreimpien tutkimusten mukaan suomalaisia selvästi enemmän kuin esimerkiksi asevoimien siirrot lähialueillamme.

Eta-sopimus on siinä mielessä erittäin hyödyllinen, että se korostaa Euroopan integraation taloudellista ja sosiaalista puolta ja jättää sotilaspolitiikan kokonaan syrjään. Se johdattaa ajatukset oikealla tavalla rauhanomaiseen kehitykseen.

Kun Eta-sopimusta on kuitenkin pidettävä askeleena kohti Euroopan unionin täysjäsenyyttä, muodostaa se luonnollisesti vain osan laajempaa integraatiostратегiaa. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan uusia linjauksia on paikallaan tarkastella tässäkin yhteydessä, vaikka itse Eta-sopimukseen ei sisälly turvallisuus- eikä puolustuspoliittisia näkökohtia.

Äskettäin herätti huomiota osastopäällikkö Jaakko Blombergin puheenvuoro, jossa hän käsittelee Suomen suhdetta Euroopan uuteen turvallisuuspoliittiseen arkkitehtuuriin. Tällaiset puheenvuorot kuuluvat tietysti aivan normaaliin ulkopoliittiseen keskusteluun, eikä niitä ole syytä aiheettomasti dramatisoida. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä korostetaan kyllä, että eduskunnan tulisi päästä osallistumaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa kansainvälisten kysymysten valmisteluun. Valiokunnan mietinnön mukaisesti säädöksiämme ja niiden tulkittaa on muutettava niin, että tämä myös toteutuu käytännössä.

Arvoisa puhemies! Suomi on EY-hakemuksessaan ilmoittanut hyväksyvänsä Maastrichtin sopimuksen ilman varaumia. Tämä meidän on syytä pitää koko ajan mielessä, kun tarkastelemme näitä asioita.

Maastrichtin sopimuksen maininta puolustuspoliittisen yhteistyön mahdollisuudesta joskus tulevaisuudessa onkin syytä ottaa vakavasti. Weu:sta muodostettaneen Euroopan unionin sotilaallinen käsivarsi. Missä määrin tämä käsi-

varsi on osa Naton Eurooppa-strategiaa, jää nähtäväksi. Samoin on toistaiseksi epäselvää, muodostavatko ranskalais-saksalaiset erityisjoukot jonkinlaisen siemenen Weu:n omalle armeijalle vai syntyykö Weu:n puitteissa jokin kokonaan uusi sotilaspoliittinen ratkaisu. Toisaalta on myös niitä, jotka epäilevät, muodostuuko Weu:sta tai Natosta sittenkään merkittäviä Euroopan unionin puolustuspoliittisia elimiä.

Euroopan unionin jäsenyys liittäisi Suomen, Ruotsin, Norjan, Tanskan sekä todennäköisesti myös Islannin entistä kiinteämmin Euroopan turvallisuuspoliittiseen arkkitehtuuriin. Mielestäni on selvää myös, että mahdollinen jäsenyys EU:ssa saattaa Pohjoismaat läheisempään turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön keskenään.

Pohjoismaiden neuvoston itselleen asettama kielto keskustella ulkopoliittisista ongelmista on tosiasiaa jo kumottu. Pääministerihän ovat sopineet säännöllisistä tapaamisista, joissa voidaan käsitellä niin suhteita Baltian maihin ja Venäjään kuin Euroopan taloudellista ja poliittista integraatiota yleensä. Pohjoismaiden väliset turvallisuuspoliittiset raja-aidat saattavat madaltua tai murtua kokonaan sen jälkeen, jos ja kun ne kaikki tulevat EU:n jäsenyyden myötä automaattisesti jäseniksi myös Weu:ssa, kuten EY:n korkeimman johdon piirissä ajatellaan.

Nyt onkin välttämätöntä käydä avointa ja kriittistä keskustelua siitä, mikä on Suomen turvallisuuspoliittinen perusratkaisu sen jälkeen, jos puolueettomuudesta luovutaan EY-jäsenyyden myötä. Tässä vaiheessa vaikuttaa ilmeiseltä, että virallisen doktriinin asemaan korotettu sanonta "itsenäinen puolustus ja sotilaallinen liittoutumattomuus" on liian kapea-alainen ja lyhytjänteinen. Onkin tarpeen kysyä, eikö Suomen mahdollisella jäsenyydellä Weu:ssa ole mitään merkitystä itsenäiselle puolustukselle. Mitä merkitsee Suomen asehankintojen valossa juhlapuheista tuttu ajatus Euroopan siirtymisestä asevaraisesta turvallisuudesta sopimusvaraiseen turvallisuuteen? Voidaanko itsenäinen puolustus mahdollisesti tulkita niin, että Suomi pitää aseidenriisuntasopimuksia jo syntyessään vanhentuneina ja valmistautuu omaksumaan myös Weu:n tulevaan sotilaspoliittiseen rooliin nähden itsenäisen asenteen? Miten Suomi aikoo tasapainoil-la Naton ja Weu:n välisessä maastossa? Pitäisikö siinäkin yhteydessä korostaa itsenäistä puolustusta vai olisiko järkevämpää hakeutua suoraan Naton jäseneksi? Tässä tilanteessa ei ole syytä tehdä hätiköityjä päätöksiä esimerkiksi Nato-jäsenyyden hakemisesta.

Näistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme avainkysymyksistä on voitava käydä avointa ja julkista keskustelua. Niitä ei pidä piilottaa kabinetteihin eikä haudata komiteoihin. Tätä keskustelua ei tule jättää myöskään vain sotilaiden mielipiteiden varaan. Kysymys on koko kansakuntaa koskevista yhteiskunnallisista asioista.

Arvoisa puhemies! Eduskunta hyväksyi marraskuussa 1989 valtioneuvoston tiedonannon Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhtentymiskehitykseen. Tällöin asetettiin tavoitteeksi Euroopan talousalue, jossa vallitsee tasavertainen päätöksentekorakenne. Tähän tavoitteeseen ei kuitenkaan päästy, koska Euroopan yhteisö piti tiukasti kiinni päätöksentekoautonomiastaan.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan, että Eta-sopimus rakentuu kahden erillisen pilarin, EY- ja Efta-pilarin, yhteistyölle, jossa päätöksenteko perustuu Euroopan yhteisön piiristä valmisteltujen ja valmiiksi päätettyjen EY-säännösten varaan. Efta-maiden mahdollisuudet vaikuttaa valmisteluun ovat olennaisesti rajalliset kuin EY-mailla.

Eta-sopimus vaikuttaa niin merkittävästi Suomen päätöksentekojärjestelmään, että hallitusmuotoa tullaan sopimuksen johdosta uudistamaan valtiosääntökomitean esittämällä tavalla. Tavoitteena on, että suomalaisten valtiotoimien valtasuhteet eivät muutu eduskunnan asemaa heikentävällä tavalla.

Maastrichtin huippukokouksen jälkeen on kaikissa jäsenmaissa kansalaisten kriittisyys EY:n suhteen lisääntynyt. Euroopan yhteisön on ollut pakko arvioida uudelleen toimintatapaan, kansallista liikkumatilaa ja pienten kansakuntien asemaa. Mikäli EY:n jäsenmaat saavat suuremman vapauden kansallisiin ratkaisuihin, heijastuu se myös Efta-maiden asemaan.

Arvoisa puhemies! Vanhat menettelytavat eivät enää tänä päivänä tuota tulosta. Todellista uutta on mahdotonta ennustaa. Voimme kuitenkin valmistautua tulevaisuuteen yrittämällä ymmärtää ihmisen tekojen ja todellisuuden välistä vuorovaikutusta uudella tavalla. Tämä edellyttää monien syvällä olevien peruskäsitystemme hylkäämistä. Meidän on luovuttava ismeistä ja uskallettava toimia myös toisin kuin tähän asti. Jotkut jopa väittävät, että tietokeskeisen maailmankuvamme ja todellisuuskäsityksemme on pakko muuttua niin, että arvot tulevat tasavertaisiksi ja todellisiksi tiedon rinnalle. Meidän on oivallettava, että arvoja ei anneta meille ylhäältä ja että maapallon suuretkin ongelmat ovat vain

meidän omia luomuksiamme. Koko ajan on kysymys meidän ihmisten toiminnasta, siitä mitä me haluamme ja mitä me teemme.

Arvoisa puhemies! Usein kysymme, antaako Eta-sopimus mahdollisuuden säilyttää ja kehittää suomalaisia tai pohjoismaalaisia ratkaisumalleja. Nämä ovat tärkeitä kysymyksiä. Mutta yhtä tärkeätä on kysyä, mitä me voimme antaa muulle Euroopalle. Hiljattain Helsingissä vieraili ranskalainen filosofi Levy. Hän puhui siitä, että sukupolvellamme on suuri tehtävä. Lainaan häntä: ”Jonkun on tuotava järki Eurooppaan. Se joku voisi olla esimerkiksi Pohjoismaat.”

Toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Kempainen ja Niinistö merkitään läsnä oleviksi.

Ed. L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! Eta-sopimukseen johtanut prosessi käynnistyi jo kahdeksan vuotta sitten, jolloin EY ja Efta asettivat yhteisessä Luxemburgin julistuksessa tavoitteeksi laajan eurooppalaisen markkina-alueen. Eta-suunnitelman alkuperäiset ideat kuitenkin esitti EY:n komission puheenjohtaja Jacques Delors tammikuussa 1989. Delors esitti 18 maan sisämarkkinoiden päälle poliittista hattua. Sitähän tämä Eta on. Se on poliittinen hattu, joka pannaan sisämarkkinoiden päähän. Efta-maat päättäisivät näitä markkinoita koskevista asioista jotakuinkin tasavertaisesti yhdessä EY:n kanssa. Eli tämä oli ns. kahden pilarin Euroopan ajatus, ja tähän mahdollisuuteen Efta-maat tarttuivat innolla.

Nyt valmista Eta-sopimusta käsiteltäessä voidaan todeta, että se ei poliittisilta puitteiltaan vastaa alkuperäistä ajatusta. Efta-maat hyväksyivät sopimuksessa EY:n tähänastisen lainsäädännön, ns. *acquis'n*, sekä jatkossakin käytännössä sellaisenaan ehkä 90 prosenttia EY:n tulevasta lainsäädännöstä, mutta ne eivät saa Etassa EY:n rinnalla likimainkaan tasavertaista asemaa päätöksentekojärjestelmässä. Delorsin alkuperäinen ajatus ei siis toteutunut.

Tämä aloite tehtiin tammikuussa 1989 ajankohtana, jolloin Euroopan jako oli vielä todellisuutta. EY:n kiinnostus ottaa uusia jäseniä oli vähäinen, ja Efta-maiden keskuudessa ei Itävaltaa lukuun ottamatta esiintynyt kovin innokkaita jäsenyysspyrkimyksiä. Siinä tilanteessa tämä kahden nopeuden Eurooppa, niin kuin sano-

taan, siis EY:n ja Eftan, tuntui sopivan molemmille osapuolille.

Mutta nyt Etan syntyessä Eurooppa on muuttanut perusteellisesti, niin kuin myös EY itse. Eta täyttää Efta-maiden minimivaatimuksen: pääsyn EY:n sisämarkkinoille, mutta poliittisena suunnitelmana se on menettänyt hohtonsa. Näin on käynyt viimeistään siinä vaiheessa, kun Norjakin on hakenut EY:n jäsenyyttä. Tämä ei kuitenkaan vähennä sopimuksen merkitystä, päinvastoin. Voimme olla tyytyväisiä siitä, että Eta-sopimus saatiin ikään kuin alta pois ennen EY:n sisäisen kriisin puhkeamista, ja edelleenkin suurin epävarmuus Eta-sopimuksen suhteen liittyy Efta-maihin, lähinnä Sveitsiin.

Olosuhteisiin nähden neuvottelutulosta, tätä sopimusta, on pidettävä tyydyttävänä. Siinä mielessä ulkomaankauppaministerin tyytyväisyys on ymmärrettävää. EY:n ja Eftan kattavat sisämarkkinat syntyvät niistä koituvine dynaamisine kasvu- ja tehokkuusvaikutuksineen, ja Efta-maat pääsevät vaikuttamaan EY:n päätöksentekoon sen valmisteluvaiheessa.

Sopimuksen käsittelyssä kahteen asiaan on kiinnitetty erityistä huomiota: tuhansien jänniemme rantojen pelastamiseen ulkomaalaisilta ja suomalaisen sosiaaliturvan maastavientiin.

Ulkomaalaisomistuksella ei rantamaisemia muuteta, jos maankäyttöä ohjataan ja rannat suojellaan yhteiskunnan toimesta yleensä omistajien mielivallalta, olivatpa omistajat suomalaisia tai ulkomaalaisia.

Eta-kansalaisen oikeus eläke- ja sosiaaliturvaan siinä maassa, jossa on työssä, toimii molempiin suuntiin. Suomalaiset saavat tämän oikeuden Eta-maissa niin kuin Eta-kansalaiset Suomessa. Ylimääräisten esteiden asettaminen työntekijöiden liikkuvuudelle ja yleensäkin ulkomaalaiskielteisyyden lakisääteistäminen ei olisi Suomen etu. Se häittäisi suomalaisen yhteiskunnan kehitystä vapaakaupa- ja sisämarkkinaympäristössä. Sen sijaan voidaan turvautua työttömyysturvan osalta työasiainvaliokunnan lausunnossa viitattujen esitysten mukaisesti kuuden kuukauden työssäoloehtoon ja tiettyyn odotusaikaan peruspäivärahan saamisessa. Näin esitettäisiin työttömyysturvan vuoto esimerkiksi tänne saapuvan vierastyövoiman perheenjäsenille.

Eta-sopimus on dynaaminen ja kehittyvä. Se ei suinkaan ole mikään lopullinen teksti, jota kirjaimellisesti noudatetaan, ja sitä on myös käytettävä hyväksi dynaamisessa hengessä. Eri-tyisen suuret uudet mahdollisuudet tarjoutuvat

suomalaisille EY:n koulutus- ja tutkimusohjelmissa.

Sopeutuminen Eta-sisämarkkinoiden kiristävän kilpailun ympäristöön ei tule olemaan helppoa. Suomen talous olisi pikaisesti saatava ensin Eta- ja sitten EY-kuntoon. Hallituksen nykyisellä talouspolitiikalla Suomi menee kuitenkin Eurooppaan yhä syvemmässä lamassa kotimarkkinoiden kurjistuessa. Me olemme kyllä aika kaukana ulkomaankauppaministerin täällä mainostamasta EY:n taloudellisesta täysjäsenyydestä.

Talouspolitiikan linjaa ohjaavaksi tavoitteeksi on asetettava EY:n raha- ja talousliiton kriteerien täyttäminen, tietenkin sellaisina, kuin ne lopulta tulevat vahvistumaan, ja vaikka ne sinänsä ovat puutteelliset etenkin työllisyyden osalta. Me tarvitsemme paikan EY:n ykkösluokassa ei sen takia, että EY niin edellyttää, vaan siksi, että vain saattamalla talous tasapainoon Suomessa saadaan aikaan kauan kaivattu rakennemuutos. (Ed. Aittoniemi: Saadaan devalvaatio!) Se tarkoittaa vapautumista suljetusta taloudesta ja puutalouden devalvaatiokierteestä, siirtymistä tietoa ja taitoa hyödyntävään, tukiaisvapaata pientä ja keskisuurta yritystoimintaa suosivaan yhteiskuntaan. Vain sellaisessa yhteiskunnassa voi kansalaisyhteiskunta menestyä. Me olemme nyt raskaan poliittis-taloudellisen rakenteen ikeen alla Suomessa.

Talouden suljetun sektorin sopeuttamista olisi kiirehdittävä, jotta mahdollinen EY-jäsenyys ei tulisi liian suurena järkytyksenä. Eta-sopimukseen sisältyvää mahdollisuutta elintarvikkeiden vapaakaupan laajentamiseen on käytettävä hyväksi. Näin kotimainen teollisuus pääsisi paremmin EY:n elintarvikemarkkinoille ja valmistautuisi ottamaan vastaan täyden kilpailun.

Hallitus antaa MTK:n viivästyttää maatalouden väistämätöntä sopeutumista sillä seurauksella, että sekä kuluttajat että viljelijät kärsivät. Ylituotannon leikkaaminen ja tuottajahintojen sopeuttaminen on aloitettava nyt eikä vasta silloin, kun on edessä Gattin ja EY:n aiheuttama pakkotilanne. Maa- ja metsätalousvaliokunnan arvoisan puheenjohtajan puheenvuorosta näkyi hyvin se asenne, joka vallitsee valiokunnan enemmistössä: Kaikki mahdolliset pöpöt yritetään etsiä EY:stä ja estää niiden tulo tänne ja tätä käytetään verukkeena kuluttajien ja kansalaisten edun mukaisen tuonnin syrjimiseen.

Asetettaessa siirtymäaikataivoitteita EY-neuvotteluihin on muistettava, että jäsenyyden astuessa voimaan kuluttajien ja veronmaksajien on

saatava siitä välitöntä etua. Kansalaisia petetään, jos EY:lle ryhdytään maksamaan jäsenyyden voimaan astuessa nettomääräisesti miljardiluokan jäsenmaksua ja sen lisäksi vielä jatketaan maatalouden ja elintarviketeollisuuden kotimaisia tukiaisia, ikään kuin mitään ei olisi tapahtunut. (Ed. Aittoniemi: Sieltä tulee rahaa kuin tyhjää vain!)

Arvoisa puhemies! Eta-sopimus ei sellaiseenaan koske ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, mikä ei kuitenkaan merkitse sitä, ettei sopimuksella olisi ulkopoliittista merkitystä. Jo nyt Suomen ja EY:n välillä käydään poliittista vuoropuhelua, aivan piakkoin jopa korkeimmalla tasolla. Tätä dialogia voitaisiin kehittää, kun Suomi on Etan jäsen. Suomi voisi pyrkiä mukaan EY:n poliittiseen yhteistyöhön Epc:hen tarkkailijaksi, ikään kuin jäsenharjoittelijaksi ilman muodollista sitoutumista. Näin poliittinen kynnys jäsenyyteen madaltuisi.

EY:n suunnittelun poliittisen liiton mahdollinen jäsenyys ei välttämättä merkitsisi niin dramaattisia muutoksia Suomen asemaan kuin on kuviteltu. EY:n komissio, kun siltä tulee lähiaikoina lausunto, edellyttäne Suomelta samantapaista sitoutumista yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämiseen kuin Ruotsilta. Suomen kannalta oleellista on kuitenkin, miten EY suhtautuu Suomen pyrkimyksiin huolehtia elintärkeistä eduistaan suhteessa naapurimaihin ja mitä EY käytännössä edellyttää Suomen osallistumiselta Länsi-Euroopan unionin Weu:n toimintaan.

Jos Suomi liittyy EY:n jäseneksi, merkinnee se vähintään tarkkailijajäsenyyttä Länsi-Euroopan unionissa, mahdollisesti tietenkin sitten myös täysjäsenyyttä, sikäli kuin EY:ssä tätä yhteistyötä edelleen kehitetään. Aikataulun mukaan vuonna 96 näitä keskusteluja jälleen käytyisiin. Suomen on myös valmistauduttava osallistumaan EY:n yhteisen turvallisuusvastuun kantamiseen aineellisten ja poliittisten voimavarojensa mukaisesti. (Ed. Seppänen: Haetaan pyssyt vain!) Se voi merkitä osallistumista EY:n yhteisiin rauhanturva- ja rauhankäyttöoperaatioihin. (Ed. Seppänen: Arkkutehdas perustetaan!) Tähän on valmistauduttava. Mutta täytyy muistaa, että koko ajan on kysymys vähittäisestä prosessista, jossa meillä on täydet mahdollisuudet sopeutua omien etujemme mukaisesti. Ei ole suinkaan niin, että meille tullaan ulkopuolelta pakottamaan jotakin eikä meillä ole mitään sananvaltaa tässä asiassa. Suomelta ei voida edellyttää suurempaa riskinottoa kuin muilta

jäsenmailta. Nämä asiat on perusteellisesti selvitettävä jäsenyysneuvotteluissa. Luonnollisesti tämä on prosessi, jossa vaaditaan hyvin laajaa dialogia Suomen ulkopoliittisen johdon ja EY:n jäsenmaiden ulkopoliittisen johdon välillä.

Suomi ei hae EY:n jäsenyyttä saadakseen sotilaallisia turvallisuustakeita. Sellaisia EY ei halua tarjota eikä kykene tarjoamaan. On täysin paikallaan, että ulkoministeriössä selvitetään tulevaisuuden turvallisuuspoliittisia vaihtoehtoja naulaamatta seinälle mitään nimenomaista uhka- tai kauhukuvaa mistään ilmansuunnasta, sellaisilla uhkakuvilla kun on taipumus muuttua todellisuudeksi.

Sosialidemokraatit edellyttävät, että sen jälkeen kun EY:n komission lausunto Suomen lausunto Suomen hakemuksesta on annettu, hallitus antaa ulkoasiainvaliokunnalle selvityksen tavoitteistaan jäsenyysneuvotteluissa.

Eta-sopimus koskettaa perustavalla tavalla valtioelinten keskinäisiä suhteita. Ulkoasiainvaliokunnan tapaan sosialidemokraatit korostavat, että Eta-päätöksenteon edellyttämät uudet järjestelyt eivät voi johtaa eduskunnan aseman heikentämiseen, pikemminkin päinvastoin. Hallituksen tulee konsultoida eduskuntaa sellaisissaakin tärkeissä Eta-asioissa, jotka muodollisesti kuuluvat sen omaan päätösvaltaan. Olisikin harkittava sitä, että kaikki yhdentymisasiat annettaisiin ennakollisesti tiedoksi eduskunnalle. Tällöin eduskunta voisi harkintansa mukaan lausua käsityksensä myös sellaisista kysymyksistä, jotka eivät suoranaisesti valtiosäännön mukaan vaadi eduskunnan hyväksymistä.

Valtiosääntökomitea 92:n ehdottamat integraatiovaliokunnan salassapitosäädökset ovat tarpeettoman tiukkoja. Valiokunta voi itse EY:n salassapitokäytännön huomioon ottaen määritellä erikseen ne tiedot ja asiakirjat, jotka on pidettävä salassa.

Suurelle valiokunnalle, tulevalle integraatiovaliokunnalle, on annettavat riittävät voimavarat muodostaa itsenäistä kantaa esille tulevissa Eta-asioissa. Tästä urakasta voi ajoittain muodostua hyvinkin rankka.

Valiokuntien työnjaossa on pidettävä kiinni siitä, että ulkoasiainvaliokunta edelleenkin käsittelee Eta-sopimuksen muuttamiseen, sopimuksen liittyvään poliittiseen dialogiin, yleensä EY-suhteen ja sen institutionaalisten puitteiden oleellisiin muutoksiin liittyvät asiat. Puolustusvaliokunnalle kysymys Suomen liittoutumisesta tai liittoutumattomuudesta ei kuulu lainkaan. Minä kyllä ymmärrän, että puolus-

tusétablissement Suomessa mielellään hoitaisi nämäkin asiat.

Eta-normien soveltamisesta johtuva lainsäädäntö perustuu käytännössä toisaalta EY:n säädöksiin, toisaalta niitä tulkitseviin EY:n tuomioistuimen päätöksiin. Tämän todellisuuden kanssa valiokunnat ovat täällä jo joutuneet tekemisiin. Eta-normeja joudutaan noudattamaan, mutta on muistettava — ja tässä yhdyin keskustan ryhmäpuheenvuoroon — että niitä voidaan ja tulee soveltaa kansallisten olosuhteiden mukaisesti. Liikkumavaraa on monessakin tapauksessa. Eta-normeista johtuvan lainsäädännön eduskuntakäsittelyn helpottamiseksi olisikin hallituksen esityksessään selvitettävä, mitkä lakiesityksen kohdat johtuvat nimenomaan Eta-sopimuksen liitteiden muuttumisesta, mitkä taas perustuvat kansalliseen tarkoituksenmukaisuusharkintaan.

Sekä perustuslakivaliokunta että lakivaliokunta ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että suomalaiset tuomioistuimet ja viranomaiset joutuvat vastedes viran puolesta tutkimaan, onko eduskunnassa säädetty laki ristiriidassa Eta-sopimuksen kanssa vai ei. Vastaavaa oikeutta tuomioistuimella ei kuitenkaan ole eduskunnassa säädettyjen lakien ja Suomen perustuslain välisen mahdollisen ristiriidan selvittämiseen. Hallituksen tulee lakivaliokunnan kannan mukaisesti selvittää, onko lakien normivalvonta järjestettävä nykyistä täydellisemmin etenkin siinä vaiheessa, kun perusoikeusuudistus toteutetaan.

Ennen sopimuksen voimaantulusta hallituksen tulee antaa eduskunnalle selvitys siitä EY:n lainsäädännöstä, joka on valmistunut tai valmistuu Eta-sopimuksen solmimisen jälkeen ja näin ollen muodostuu käytännössä osaksi sopimusta eli *acquis*'ta. Tällaisia uusia Eta-normeja ovat mm. niin sanottuja Eurooppa-yhtiöitä, merenkulkukisteriä, jätekuljetuksia, elintarvikkeiden säteilytystä ja bioteknologisia keksintöjä koskevat direktiivit.

Arvoisa puhemies! Suomen kauppapolitiikalle on ollut leimallista puolustuksellinen asenne. On tähdätty elintärkeiden etujen turvaamiseen ja suorastaan pelätty kaikkia muutoksia kansainvälisessä ympäristössä. Etan jäsenyys poikkeaa kuitenkin luonteeltaan aikaisemmista kauppapolitiittisista ratkaisuista siinä, että Suomi pyrkii samanaikaisesti EY:n jäseneksi. Suomen tulee Etassa omaksua alusta lähtien aktiivisen vaikutamisen linja ja pyrkiä niin pitkälle kuin mahdollista toimimaan ikään kuin olisi jo EY:n jäsen.

Kun Etaan liitytään ja mennään EY:n sisämarkkinoille, astutaan Rubiconin yli. Tästä on myös tehtävä johtopäätökset.

Ed. M i e t t i n e n : Arvoisa puhemies! Edellinen eduskunta antoi joulukuussa 89 hallitukselle valtuudet aloittaa neuvottelut Suomen ja Euroopan yhteisöjen välillä. Tavoitteeksi asetettiin Suomen taloudellisten etujen turvaaminen Länsi-Eurooppaan syntyvällä sisämarkkina-alueella. Tämä tavoite on nyt saavutettu. Ulkomaankauppaministeri Salolaisen johdolla käydyt neuvottelut johtivat myönteiseen lopputulokseen viime vuonna. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä saavutettu sopimus turvaa olosuhteet huomioon ottaen riittävästi taloudelliset etumme.

Eurooppa on kuitenkin ratkaisevasti muuttunut niistä ajoista, jolloin EY:n komission puheenjohtaja Jacques Delors teki Efta-maille esityksen Euroopan talousalueen muodostamisesta. Tuolloin elettiin vielä kylmän sodan Euroopassa, joka oli muurein jaettu kahteen toisilleen vihamieliseen leiriin. Puolueettomien Efta-maiden liittymistä EY:n täysjäseniksi ei tuolloin nähty mahdolliseksi. Vielä vuonna 89 maamme ulkopoliittinen johto arvioi, että Suomen puolueettomuus ja EY:n täysjäsenyys eivät olleet yhteensovitettavissa. Ulkopoliittinen linjamme oli siten keskeinen syy siihen, että Suomessa päädyttiin turvaamaan länsiyhteistyö Eta-sopimuksella eikä EY-jäsenhakemuksella tuossa vaiheessa. Myös Ruotsissa päädyttiin kolme vuotta sitten saman suuntaiseen arvioon Ruotsin noudattaman ulkopoliittisen linjan EY-jäsenyyden yhteensovittamisesta. Efta-maat pitivät tuolloin välttämättömänä taloudellisten etujensa turvaamista vuoden 93 alusta syntyvillä Länsi-Euroopan sisämarkkinoilla. Vaikka kaikilla Efta-maille onkin vapaakauppasopimukset EY:n kanssa, ei niiden sopimusten katsottu riittävässä määrin turvaavan maiden taloudellisia intressejä.

Euroopan poliittinen kartta on parissa vuodessa muuttunut jyrkästi. Vanhoilla motiiveilla tai tavoitteilla ei ole enää suurtakaan käyttöä nykypäivän tilannetta arvioitaessa. Suomen oma tavoitteenasettelu muuttui, kun hallitus eduskunnan valtuuttamana tämän vuoden maaliskuussa jätti Suomen EY-jäsenyyshakemuksen. Tuolloin arvioitiin, että Suomen osalta jäsenyys voisi toteutua vuoden 1995 alusta. Tällöin suhteemme Länsi-Eurooppaan olisi kahden vuoden ajan Eta-sopimuksen ja muiden sitoumustemme varassa. Aikatauluarvio



perustui optimistisimpiin EY:n puolelta ilmaistuihin näkemyksiin.

Maastrichtin sopimuksen hylkääminen Tanskassa ja muut vaikeudet muissa EY-maissa ovat muuttaneet selvästi tilannetta epävarmemmaksi. Tässä vaiheessa onkin vielä vaikea arvioida, millä tavoin EY:n sisäiset vaikeudet vaikuttavat yhteisön laajentumisaikatauluun. EY tarvitsee kehityksensä dynamiikan turvaamiseksi uusia saavutuksia. Jos niitä ei ole yhdentymisen syventämisellä mahdollista saada, on varsin mahdollista, että yhteisö on valmis nopeaan laajentumiseen. Laajentuminen pitäisi EY:n kehityksen käynnissä. Tämä taas merkitsee Suomen, Ruotsin, Itävallan ja mahdollisesti Norjan jäsenyyssanomusten nopeaa käsittelyä. Toki päinvastainenkin kehitys on mahdollista.

Joka tapauksessa kokoomuksen eduskuntaryhmän tavoite on edelleen, että Suomesta tulee EY:n jäsen vuoden 1995 alusta alkaen.

Suomen ja EY:n välillä solmittu Eta-sopimus tarjoaa tietynlaisen henkivakuutuksen maallemme. Vaikka jäsenyysneuvottelut pitkittyisivät ja Suomen EY-jäsenyys siirtyisi vuoden 1995 jälkeiseen aikaan, turvaa Eta-sopimus kohtuullisesti maamme taloudelliset edut. Siksi onkin tärkeää, että eduskunta osaltaan vahvistaa sopimuksen ja hyväksyy siihen liittyvän lainsäädännön.

Eta-sopimusta on julkisessa keskustelussa mielestäni aiheetta pyritty vähättelemään. Erityisesti vientikaupasta riippuvaiselle Suomelle sopimus takaa pääsyn Euroopan sisämarkkinoille, joilla on taattu ihmisten, palveluiden, pääoman ja tavaroiden vapaa liikkuminen ensi vuoden alusta alkaen. Sopimus antaa suomalaisille mahdollisuuden osallistua eurooppalaisiin tutkimuksen puiteohjelmiin, mikä luo edellytyksiä parantaa yritystemme kilpailukykyä. Eta-sopimus antaa hyvät mahdollisuudet suomalaisten hyvinvoinnin kaikenpuoliselle kehittämiselle.

Sopimukseen sisältyvät määräykset julkisten hankintojen kilpailuttamisesta antavat suomalaisille yrityksille erinomaiset mahdollisuudet päästä Euroopan markkinoille. Toisaalta kilpailuttaminen alentaa Suomessa julkisten hankintojen kustannuksia, mikä taas on veronmaksajien etujen mukaista. Kiristynyt kilpailu kaiken kaikkiaan on myös kuluttajien etujen mukaista.

Vaikka Eta-sopimus on riittävä siirtymäajan ratkaisuna, on samalla syytä painottaa, että se on riittämätön turvaamaan Suomen aseman tulevaisuudessa pitemmällä aikavälillä. Etan suurimmat ongelmat ovat Suomen vaiku-

tusvallan riittämättömyys asioiden valmistelu- ja päätöksentekovaiheessa, ratkaisun väliaikaisuus sekä se, että sopimus ei sisällä raha- ja valuuttaliunionia.

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta asetti omassa mietinnössään kesäkuussa 1990 Eta-sopimusta koskevat neuvottelutavoitteet. Kun näiden tavoitteiden toteutumista nyt arvioi, voi Suomen neuvottelijoille antaa olosuhteet huomioon ottaen myönteisen arvosanan. On toki myönnettävä, että eduskunnan asettamat tavoitteet eivät ole täysin toteutuneet. Samalla on myös tunnustettava, että eräät tavoitteet olivat epärealistisesti asetetut ja toiset vanhentuiivat neuvottelujen kuluessa.

Eduskunta edellytti mm. ulkomaalaisomistuksen rajoittamista suomalaisten yhtiöiden, tuotantolaitosten sekä kiinteän omaisuuden osalta. Näitä tavoitteita ei ole saavutettu. Hyvä onkin, ettei ole! Nykyisin olemme huolissamme enemmän ulkomaalaisomistuksen esteistä ja siitä, sijoittavatko ulkomaalaiset rahojaan Suomeen. Voi sanoa, että tavoitteemme on muuttunut paljolti päinvastaiseksi. Ulkomaalaisten maahamme tekemät sijoitukset luovat työpaikkoja suomalaisille.

Eduskunta kiinnitti erityistä huomiota ympäristö- ja sosiaalipolitiikkaan asettaessaan neuvottelutavoitteita. Nyt käsittelyssä olevassa ulkoasiainvaliokunnan Eta-sopimuksen hyväksymistä puoltavassa mietinnössä on samoihin asioihin palattu.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä Suomen on kaikin käytettävissä olevin keinoin myötävaikutettava siihen suuntaan, että Etal alueella otetaan käyttöön uusia ja riittävän tiukoja ympäristönormeja. Ympäristöongelmien ratkaiseminen vaatii laajaa kansainvälistä yhteistyötä. EY on omaksunut ympäristöpolitiikkassaan linjakseen korkean suojelutason. EY-säädösten omaksuminen Etan kautta ei näin ole suinkaan romuttamassa meidän ympäristönsuojeluaamme, niin kuin eräissä puheenvuoroissa joillakin tahoilla on väitetty, vaan useissa kysymyksissä me joudumme myös nostamaan omaa suojelutasoaamme.

Sosiaalisektorilla on meidän suomalaisten tärkeää turvata oma hyvinvointiyhteiskuntamme. Korostan sosialidemokraattisten ja keskustan ryhmäpuheenvuorojen käyttäjien tavoin sitä, että meidän on pidettävä huolta siitä, ettei sosiaaliturvaa tarpeettomasti viedä Suomesta ja että järjestelmäämme ei maan ulkopuolelta voida käyttää hyväksi. Hallituksen esitys kansaneläk-



keiden turvaamisesta on tervetullut käytännön toimenpide järjestelmämme suojaamiseksi.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä olevaan arvioon, että Eta-sopimus ei vaaranna suomalaisen sosiaaliturvan ja työsuojelun kehittämistä eikä aseta esteitä niiden nykytason säilyttämiselle.

Sosiaaliturva jää kansallisen päätöksenteon varaan. Eta-sopimuksessa olevat sosiaaliturvan alaan kuuluvat määräykset liittyvät eri maiden sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamiseen lähinnä vain toiseen Eta-maahan siirtyvän työntekijän tai ammatinharjoittajan sosiaaliturvan osalta. Se ei estä meitä kehittämästä omaa sosiaaliturvaamme nykyisen pohjoismaisen, asumiseen perustuvan järjestelmämme pohjalta.

Osallistuminen EY:n sisämarkkinakehitykseen luo Suomelle ja muille Efta-maille paineita yhdenmukaistaa omaa talous- ja rahapolitiikkaansa EY-maiden kanssa, vaikka Eta-sopimus ei siihen suoranaista velvoitetta asetakaan. Siitä huolimatta, että EY-maiden omaksuma ems-järjestelmä ei pystynyt estämään viime kuussa heikoimpien EY-valuuttojen devalvoitumista, on selvää, että sisämarkkinoiden toimivuus edellyttää myös mahdollisimman vakaata valuutta-aluetta. Tästä aiheutuu paineita kunkin EY-maan ja nyt myös Eta-maan talouspolitiikan yhdenmukaistamiseen, sillä yhteismarkkinat eivät kestä kilpailevien devalvaatioiden kierrettä. Se olisi meillä Suomessakin syytä vihdoin uskoa jo nyt hyväksyessämme Eta-sopimuksen.

Viime kuukausien ongelmat Euroopan valuuttamarkkinoilla ovat mielestäni paras osoitus siitä, että valuuttaunioni on ehdottoman tärkeä. Suomen markka samoin kuin Italian liira ja myös Englannin punta olivat yksinään liian heikot taistelemaan spekulatioita vastaan. Spekulantit voivat tulevaisuudessakin heilutella yksittäisiä valuuttoja, mutta eivät laajaa eurooppalaista, riittävän tiukkaa ja riittävän yhtenäistä valuuttajärjestelmää. Arvoltaan yhtenäinen eurooppalainen valuutta ja keskuspankkijärjestelmä poistavat viime aikoina koetut jatkuvat epävarmuudet spekulatiot.

Nopeasti pahentunut tilanne Euroopan raha- ja valuuttamarkkinoilla on selkeästi osoittanut tarpeen lisätä maiden välistä finanssi- ja talouspoliittista yhteistyötä eli juuri sitä, mihin sopimus Euroopan unionista osaltaan tähtää.

Suomen kannalta raha- ja valuuttaunioni olisi monessa suhteessa hyvä ratkaisu. Talous- ja rahaunionin päätavoite on hintojen vakaus, joka on edellytys tasapainoiselle talouskehitykselle

koko mantereella. Kehitys johtaa samaan korkotasoon koko EY:n alueella, mikä alentaisi edelleen korkotasoa Suomessa.

Tämän lisäksi Emu vaikuttaisi Suomen talouden monella muullakin tavalla myönteisesti. Muun muassa kurssiriskit ja niiltä suojautumisen kustannukset poistuisivat pääosasta ulkomaankauppaa ja valuuttarahoitusta. Laskelmien mukaan kurssierojen poistuminen johtaisi välittömästi 1 000 miljoonan markan vuosittaiseen säästöön suomalaisille yrityksille ja 300 miljoonan markan vuosittaiseen säästöön yksittäisille suomalaisille.

Suomen osalta Emu-kriteerien täyttäminen edellyttää määrätietoista talous- ja rahapolitiikkaa. Emu-kriteerien täyttäminen ei suinkaan ole itsearvoinen tavoite. Tarkoitushan on nostaa Suomi lamasta, lisätä työllisyyttä ja parantaa kansalaisten elintasoja. Nykyisistä talousongelmista selvitäksemme meidän on joka tapauksessa noudatettava tiukkaa talous-, tulo- ja rahapolitiikkaa, vaikka Emua ei olisi olemassakaan.

Jo Eta-ratkaisu kuten myöhemmin EY-jäsenyykskin vaikuttavat valtioelinten välisiin suhteisiin, mihin täällä on edellä useaan kertaan viitattu. Mikäli mitään muutoksia ei tehdä, kaventuu eduskunnan lainsäädäntövalta. Tästä syystä kansallisten parlamenttien asemaa on yhdenmiskehityksen yhteydessä vahvistettava, kuten myös kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroissa on jo aiemmin moneen otteeseen korostettu.

Käytännössä Eta-elimissä tehdyt päätökset on eduskunnassa hyväksyttävä, mikäli haluamme olla mukana Eta-järjestelyssä ja välttyä sopimusrikkomuksien seuraamuksilta. Tämän vuoksi on tärkeää, että eduskunnan asemaa vahvistetaan päätettäessä Suomen neuvottelutavoitteista. Käytännön neuvotteluista EY:n kanssa luonnollisesti vastaa hallitus, mutta hallitus on lainsäädäntöön kuuluvissa asioissa vastuussa toiminnastaan eduskunnalle.

Jotta eduskunta kykenee osallistumaan Suomen neuvottelutavoitteiden asettamiseen, on eduskunnan työskentelymenetelmiä kehitettävä. Mietinnössään ulkoasiainvaliokunta tukee aiemmin tehtyä esitystä siitä, että eduskunnan suuri valiokunta käsittelee eduskunnan puolesta ennakolta Suomen neuvottelutavoitteet. Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy valiokunnan näemykseen tässä kysymyksessä.

Tuemme myös esitystä suuren valiokunnan tiedoksisaantisoikeudesta. On kuitenkin syytä tässä yhteydessä todeta, että valtaan sisältyy myös vastuu. Tiedoksisaantisoikeuden toinen

puoli on käytyjen keskustelujen luottamuksellisuus. Meidän on syytä tältä osin välttää Tanskassa asiassa tehdyt virheet.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä esitettyyn arviointiin, että Eta:n päätöksentekorakenteet eivät kaikin osin vastaa sopimuspuolten tasavertaisuuden periaatetta. Suurin ongelma on valmisteluvallan jättäminen EY:n komissiolle. Aloite- ja valmistelumonopolinsa turvin komissio voi pitkälti ohjata Eta:n tulevaa kehitystä.

Suomen kannalta nykytilanteessa on tärkeää, että asiantuntemuksellamme ja määrätietoisella työllä onnistumme vaikuttamaan asioiden valmisteluun komissiossa. Suomalaisen asiantuntijoiden kouluttamiseen ja käytännön harjaannuttamiseen onkin kiinnitettävä erityistä huomiota, kuten ulkoasiainvaliokunta mietinnössään korostaa.

Kuitenkin vasta jäsenyys EY:ssä antaa Suomelle oikeuden osallistua päätösten valmisteluun kaikilla tasoilla ja äänioikeuden varsinaisia päätöksiä tehtäessä EY:n ministerineuvostossa.

Vaikka Eta-sopimus taloudellisessa mielessä kattaa lähes kaikki yhteistyön osa-alueet — lähinnä maatalous-, ulko- ja turvallisuuspolitiikka lukuun ottamatta, minkä johdosta, arvoisa puhemies, en niihin puheenvuorossani kajoakaan — niin sopimus ei estä taloudellisten esteiden syntyä tulevaisuudessa EY:n jäsenmaiden ja Eta-sopimuksen varassa toimivien Efta-maiden välillä. EY kehittyä jatkuvasti, ja Etajärjestely ei takaa osallistumista tasaveroisesti yhteisen yhteistyöhön. Esimerkiksi Suomella ei ole mahdollisuutta osallistua tutkimuksen puiteohjelmien määrittelyyn ja täysitehoisesti koulutusyhteistyöhön ennen kuin maamme on EY:n täysjäsen.

Arvoisa puhemies! Eta-sopimus on keskeinen osa Euroopan uutta arkkitehtuuria. Se ei ole vain kauppapoliittinen järjestely, vaan Eta luo Eurooppaan uuden monenkeskisen yhteistyöjärjestelyn, jonka ytimenä on EY:n sisämarkkina-kehitys. Eta tiivistää aivan uudella tavalla 19 jäsenmaan talous- ja yhteiskuntapoliittista yhteistyötä, ja siten se edistää myös koko Euroopan taloudellista ja poliittista vakautta.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä on suhtautunut myönteisesti Suomen yhteistyöhön Euroopan yhteisöjen kanssa. Maamme kulttuuri, poliittinen järjestelmä ja talous perustuvat länsimaiseen perintöön. Luonnolliset yhteistyökumppanit löytyvät näitä perinteitä kunnioittavista maista. Kun nämä arvot on nyt uudelleen otettu

käyttöön myös itäisessä Keski-Euroopassa, on perusteltua tiivistää yhteistyötä myös näiden maiden kanssa.

Kuten eduskuntaryhmämme on useasti korostanut, ovat Eta-sopimus ja EY-jäsenhakemus saman poliittisen valinnan eri vaiheita. Suomi on valinnut eristymisen sijaan yhteistyön. Eta-sopimuksen avulla sopeutuu Suomen talous pääosin EY-tilanteeseen. Jäsenyys toteutuessaan takaa meille mahdollisuuden osallistua tasavertaisesti yhteiseen päätöksentekoon. EY-jäsenyys lisää turvallisuuttamme ja tekee Suomesta myös nykyistä kiinnostavamman sijoituskohteen.

Kannatamme EY:n kehittämistä niin, että kaikilla eurooppalaisilla demokraattisilla markkinatalousmailla on mahdollisuus liittyä yhteisöön. Näemme EY:n viimeaikaisen kehityksen merkinä myönteisestä kehityksestä kohti avoimempaa ja demokraattisempaa Eurooppaa. EY:ssä omaksuttu läheisyysperiaate merkitsee päätösvallan hajauttamista ja siirtämistä mahdollisimman lähelle niitä ihmisiä, joita päätökset koskevat.

Arvoisa puhemies! Nyt käsitellyssä oleva Etaratkaisu on merkitykseltään ja laajuudeltaan historiallinen. Kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee yksimielisesti Eta-sopimuksen hyväksymistä.

Ed. Wahlström: Arvoisa puhemies! Noin neljä kuukautta sitten käsiteltiin Euroopan yhteisön jäsenyyden vaikutuksia Suomelle ja samalla lähetettiin Eta-sopimus valiokuntakäsittelyyn. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä totesi tuolloin, että perussuhtautumisemme Eta-sopimukseen on myönteinen, ja samalla korostimme, että EY:n jäsenhakemukselle ei ole perusteita, jonka kannan ilmaisimme jo aiemmin äänestämällä EY-jäsenhakemusta vastaan tiedonannon yhteydessä.

Eduskuntakäsittelyn aikana on käynyt selväksi, että ongelmistaan ja puutteistaan huolimatta Euroopan talousaluesopimus pääosin turvaa ne kaupalliset ja taloudelliset edut Suomelle, joita sopimuksella lähdettiin tavoittelemaan.

Kansainvälinen yhteistyö on välttämätöntä ja turvaa, näin toivomme, myönteisen ja rauhanomaisen kehityksen. Olemme kuitenkin sitä mieltä, että Eta-sopimus ei ole Euroopan liitoksi muuttuvan Euroopan yhteisön eteen, jossa Suomi-poika istuisi nöyränä lakki kourassa hokien Maastrichtin sopimuksen autuutta. Täällä on eräissä puheenvuoroissa kyllä todettu, että Eta-sopimus on tai saattaa olla siirtymäkauden

ratkaisu. Meidän mielestämme sen pitäisi olla pysyvämpi ratkaisu.

Näkemyksemme mukaan yhteisön jäsenyys merkitsee sitoutumista Euroopan liittoon, joka yhä kiinteämmin sitoo jäsenmaansa yhteiseen ulko-, turvallisuus- ja sotilaspoliittiseen yhteistyöhön ja päätöksentekoon. Toisaalta Euroopan liittoon liittymistä ei ole voitu perustella sellaisilla kiistattomilla taloudellisilla hyödyillä tai välttämättömyyksillä, että ne korvaisivat ilmeisesti liittymisestä aiheutuvat haitat talous-, sosiaali- ja yhteiskuntapolitiikassa.

Ei myöskään sopimus Euroopan talousalueesta ole ongelmaton. Se seikka on selvinnyt valiokuntien käsittelyssä, ja hyvin monet asiat ovat vielä auki vaatien tarkkaa kansallista harkintaa ja vaikuttamista sopimuksen soveltamiseen. Tämän kaiken voi havaita tutustuessaan valiokuntien lausuntoihin, jotka ovat ulkoasiainvaliokunnan mietinnön liitteenä, niin ettei näiden tarkempi erittely liene paikallaan.

Euroopan vapaakauppaliiton ja Euroopan yhteisön maat muodostavat sopimuksen myötä laajan sisämarkkina-alueen, jossa tavarat, palvelut, pääomat ja työvoima liikkuvat vapaasti yhteisten sääntöjen pohjalta.

Sopimuksen keskeisin taloudellinen vaikutus on se, että Suomi ulkomaankaupasta voimakkaasti riippuvana pienenä maana turvaa itselleen yhtäläiset mahdollisuudet Euroopan markkinoilla joutumatta kilpailijamaita huonompaan asemaan myöskään muilla markkinoilla. Taloudellisesti myönteistä on sekin, että talouden tähän asti laaja suljettu, siis kilpailulta suojattu, lohko pienenee ja ulkomaiselle kilpailulle alttiiksi tulevat alat joutuvat tehostamaan toimintaansa. Avautuminen tuottaa sopeutumisvaikeuksia, mutta samalla aikanaan pienentää niitä kustannuksia, joita kilpailulta suojattujen alojen tehotomuus on aiheuttanut kansantaloudelle ja ulkomaankaupallemme.

Täällä on jo kosketeltu sitä, miten neuvottelutavoitteet ovat toteutuneet. Mielestäni hallitus ja tasavallan presidentti eivät ole ottaneet talousaluetta koskevissa neuvotteluissa huomioon eduskunnan hyväksymiä varaumia ja reunaehtoja, tai sitten niitä ei ole kyetty toteuttamaan.

Eduskunnan asema sopimuksesta neuvottelussa oli sikäli heikko, että sopimusneuvottelut ovat valtiosäännön mukaan edelleenkin tasavallan presidentin asia huolimatta eduskunnan hyväksymästä lausumasta eivätkä kuulu valtioneuvostolle, jonka päätöksenteko on ainakin luottamuksen antamisen tai epäämisen kautta parla-

mentaarista. Siis hallitus on kyllä vastuussa eduskunnalle, mutta hallitushan ei johda ulkopoliittikkaa. Jos eduskunnan lausumia neuvottelutavoitteita ei otettu vakavasti, mihin valtiosääntö antaa täydet mahdollisuudet, se on osoitus eduskunnan vallan heikkoudesta.

Pahinta eduskunnan kannalta tasavallan presidentin ulkopoliittisessa ja sisäpoliittisessa vallankäytössä on sen kontrolloimattomuus. Ensinnäkin vallankäyttö on sillä tavoin valvomatonta, että se tapahtuu julkisuudelta salassa. Lisäksi presidentti voi olla kertomatta, selittämättä ja perustelematta tai vetäytyä korkean aseman suojaan sillä tavoin, että vallankäyttö näyttää vaihtoehdottomalta isänmaan etujen hoitamiselta. Tämä asia tietenkin koskee koko vallankäyttöä, ei pelkästään nyt puheena olevaa sopimusta. Tasavallan presidentti ei ole myöskään sidottu eduskunnan tahtoon eikä ole vastuullinen eduskunnalle sillä tavoin, kuin valtioneuvoston jäsenet ovat. Ja sopimuksen vihdoin tullessa eduskunnan käsittelyyn, niin kuin nyt on tapahtunut, eduskunta voi enää vain hyväksyä tai hylätä sen. Me vasemmistoliitossa olemme lähteneet tasavallan presidentin valtaoikeuksien parlamentarisoinnista, mitä vaatimusta eivät komiteasteella olevat ehdotukset vähäisistä teknisistä muutoksista täytä.

Toisaalta, jos taas eduskunnan määrittelemiä tavoitteita todella on täysimääräisesti ja aidosti yritetty saada mukaan Eta-sopimukseen siinä kuitenkaan onnistumatta, joutuisi eduskunta kysymään itseltään, tuliko alun perin oltua liian optimistinen mahdollisuuksiin nähden. Toki tavoitteita on sopimukseen asetettu ja kirjattu. Täällä jo ministeri Salolainen viittasi kestävä kehityksen periaatteeseen. Siitä voisi tietysti sanoa yhtä hyvin, paljonko painaa johdantoon kirjoitettu kestävä kehityksen periaate, kun samaan aikaan erittäin raju ympäristötuho jatkuu Euroopan yhteisön maissa. (Välihuuto) — Eikä ole Suomellakaan hurraamista!

Ulkoasiainvaliokunta totesikin ottaessaan kantaa neuvottelutavoitteisiin ja niiden toteuttamiseen, että jo neuvottelujen alkuvaiheessa kävi selväksi Euroopan yhteisön lähtökohta, jonka mukaan EY:n voimassa oleva yhteisön lainsäädäntö oli otettava neuvotteltavan sopimuksen pohjaksi. Näin ollen EY-osapuoli katsoi tämän kokonaisuudeksi, jonka eri osia se ei pitänyt mahdollisena irrottaa toisistaan. Toisin sanoen Eta-neuvottelut koskivat huomattavassa määrin sopimukseen sisällytettävien relevanttien EY-säädösten määrittämistä, eikä neuvotteluissa EY

hyväksynyt kuin hyvin harvoja pysyviä poikkeuksia Efta-maille. Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että Eta-sopimusta arvioitaessa on pidettävä mielessä Euroopan yhteisön ehdottomat lähtökohdat, jotka eivät kaikilta osin olleet eduskunnankaan tiedossa silloin, kun Suomen neuvoteltavaroitteita asetettiin.

On aivan oikein myös se valiokunnan toteamus, että kun nyt hyväksytään yhdellä ratkaisulla suuri yhteisölainsäädäntö, se tulee aiheuttamaan ennakoimattomia ongelmia sopimusten soveltamisessa siitäkin huolimatta, että on huolellisesti käyty sopimus läpi ja saatu selvitys hallitukselta ja muilta viranomaisilta.

Eta-Sopimus merkitsee kansallisen päätösvalan luovuttamista niin kuin kaikki kansainväliset sopimukset. Yhteisten markkinoiden toiminnan edellyttämien yhteisten sääntöjen luomiseksi Euroopan vapaakauppaliiton maat, Suomi niiden joukossa, joutuvat tinkimään omasta lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovallastaan. Näinhän omasta päätösvalasta on tingitty jo silloin, kun Suomesta tuli YK:n jäsen, kun Suomi liittyi Euroopan vapaakauppa-alueeseen tai kun tehtiin vapaakauppasopimus Euroopan yhteisön kanssa.

Tämän muodollis-juridisen, kirjoitetun päätösvalan luovuttamisen ohella Euroopan yhdenytyessä kaikki maat menettävät tosiasiallista päätösvaltaansa myös siksi, että ne joutuvat omissa päätöksissään ottamaan huomioon sen, mitä muissa maissa tehdään. Vaikka esimerkiksi verotuksen yhtenäistäminen ei kuulukaan Eta-sopimuksen velvoitteisiin, niin tosiasiallisesti kilpailu pakottaa kunkin Eta-maan jossakin määrin ottamaan huomioon sen, mitä muissa Eta-maissa tapahtuu.

Kansallinen päätösvalta siis supistuu sekä sopimuksen säännöksillä että kilpailun paineessa. Tästä huolimatta on eduskunnan ja kansalaisten syytä olla tarkkana. Hallituksen on näet helpompi perustella esityksiään sillä, että niiden saama sisältö johtuu kilpailun pakosta tai suorastaan Eta-sopimuksesta, kuin myöntää, että ratkaisun sisällössä on paljon myös hallituksen omaa valintaa.

Ulkoasiainvaliokunta kiinnittääkin huomiota tähän seikkaan huomauttaessaan, että hallituksen esityksestä pitää selvittää, mitä muutoksia asianomainen Eta-säädös välttämättä edellyttää ja mitkä muutokset johtuvat tarkoituksenmukaisuussyistä. Tähänkin seikkaan täällä on jo aiemmin puututtu. Valiokunnan mielestä EY-direktiiveihin pohjautuvien Eta-säädösten

sallima liikkumavara on käytettävä mahdollisimman hyvin kansallisten näkökohtien huomioimiseksi Eta-säädösten voimaansaattamisvaiheessa. Tässä yhteydessä valiokunta myös painotti tämän merkitystä siksi, että Euroopan yhteisön sisäisen kehityksen vuoksi Etan merkitys korostuu.

Kannattaa muistaa tässä yhteydessä, että Ahon hallitus on kunnostautunut juuri sillä, että se on vetäytynyt ulkopuolisen pakon taakse, se on väittänyt talouspolitiikkansa olevan ainoan vaihtoehdon ja juontuvan puhtaasti taloudellisesta pakosta. Ja kuitenkin perustellusti voi sanoa, että hallituksen talouspolitiikan peruslinja on syventänyt lamaa ja sille on koko ajan ollut vaihtoehto.

Ahon hallitushan on jo nyt epätoivoisesti riippunut ns. raha- ja talousliiton jäsenyysskelpoisuuden kriteereissä ja pyrkinyt sovittamaan maamme taloutta niin valuuttapolitiikan, finanssipolitiikan kuin inflaationkin suhteen Euroopan yhteisön vaatimuksiin siitä huolimatta, että me emme ole vielä edes Etan, puhumattaakaan Euroopan yhteisön, jäseniä ja siitä huolimatta, että eivät edes Euroopan yhteisön maat mainittuja kriteereitä noudata tahi täytä. Näin on kuitenkin voitu vedota ulkoihin pakkoihin ja väitetty sitä ainoan vaihtoehdon politiikaksi. Seurauksena on ollut suurtyöttömyys, korkeat korot ja konkurssit. On siis käynyt päinvastoin kuin ed. Miettinen väitti puheenvuorossaan. Vetoaminen Euroopan yhteisön jäsenkelpoisuuteen on tehnyt kamalaa jälkeä suomalaisessa yhteiskunnassa ja taloudessa. Muuten olen samaa mieltä ed. Miettisen kanssa siitä, että maamme talous on saatava kuntoon aivan riippumatta siitä, olemmeko Etan tai EY:n jäseninä.

Tältä osin lopuksi haluankin huomauttaa, että me aiomme vastedeskin arvioida hallituksen Eta-asioita sivuavia esityksiä ei vain Eta-säädösten tai hallituksen ilmoittaman tarkoituksen näkökulmasta vaan sen mukaan, miten esitykset soveltuvat esimerkiksi oikeudenmukaisuuden tai ympäristön kannalta.

Oleellista ja keskeistä Euroopan talousalueen muodostamisessa on se, että ulko- ja turvallisuuspolitiikka jää kokonaan Suomen käsiin eikä sopimus näiltä osin sido meitä sellaiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikan yhteiseen päätöksentekoon ja toteutukseen, johon emme itse omista lähtökohdistamme tahdo.

Suomen tulee vastakin pitää ulko- ja turvallisuuspolitiikka tiukasti omissa käsissään. Tämä

on meidän kantamme, ja samalla se merkitsee tietysti sitä, että Suomen ei tule liittyä Euroopan liitoksi kehittyvän Euroopan yhteisön, saati sen sotilaallisen järjestön Länsi-Euroopan unionin jäseneksi. Asian kolmannessa käsittelyssä me ehdotammekin samalla myös sen kaltaista lausumaa, että Suomen tulisi vastakin pitää päätösvalta ulko- ja turvallisuuspolitiikassa itsellään. Ahon hallituksen kanta tässä suhteessa on toinen. Se on halukas sitomaan Suomen tiiviisti yhteisön niin poliittiseen kuin sotilaalliseen yhteistyöhön.

Tällä hetkellä, kun Euroopan yhteisössä Maastrichtin sopimus kohtaa kritiikkiä eikä unionisopimusta ole missään ratifioitu, tuntuu suorastaan surkuhupaisalta se into, jolla Suomen hallitus esitteli EY-myönteisyyttään eduskunnassa tiedonannon käsittelyn yhteydessä viime maaliskuussa. Tuolloinhan ei toki hallituksen virallisessa tiedonannossa mutta puheessaan pääministeri Aho painotti Suomen olevan valmis hyväksymään yhteisön nykyisen säännösten, Maastrichtin sopimuksen sisällön ja Euroopan liiton päämäärän. Vielä varmuuden vuoksi pääministeri totesi viitatessaan Maastrichtin sopimuksen yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, puolustuskulttuurin kehittämiseen ja Länsi-Euroopan unionin rooliin, että Suomi hyväksyy sopimuksen velvoitteet ja on valmis rakentavasti osallistumaan niiden toimeenpanoon siten kuin Maastrichtissa on sovittu. Todella hämmästyttävää.

Ed. Miettinen totesi, että nähtiin vuonna 1989 mahdolltomaksi liittyä Euroopan yhteisöön juuri puolueettomuussyistä. Huomauttaisin, että se nähtiin mahdolltomaksi vielä viime vuonna vaalien jälkeenkin, kunnes sitten käänne tuli todella nopeasti, eli muutos Suomen käsityksissä turvallisuus- ja ulkopolitiikasta on todella rajumpi kuin Euroopan muutos konsanaan. Siksi kaivataan, niin kuin ed. Kuuskoski vaati, todella perusteellista keskustelua ulko- ja turvallisuuspolitiikan uusista näköaloista.

Suomen innokkuus asettuu outoon valoon, kun nyt tiedämme, miten kriittisesti Euroopan yhteisön maissa suhtaudutaan Maastrichtin sopimukseen ja yhteisön syventämiseen liitoksi. Tässä yhteydessä on hallitusta hyvä muistuttaa siitä, että sen viime maaliskuussa antaman tiedonannon jälkeen ei vain hallituksen kannatus ole romahtanut vaan myös suomalaisten kritiikki EY-jäsenyyttä kohtaan on voimistunut. Suomen jäsenyyttä kannattaa vain vähemmistö suomalaisista.

Keskusta ja sosialidemokraatit ovat halunneet sitoa Suomen mukaan Euroopan liittoon, jonka pohja on hahmoteltu Maastrichtin sopimuksessa. Ed. Lipposen puheenvuorohan kantoiakin lähinnä huolta siitä, pääsemmekö EY:n jäseneksi, siitä huolimatta että mielipidetiedustelujen mukaan myös sosialidemokraattisen puolueen jäsenistä noin 40 prosenttia vastustaa Euroopan yhteisön jäsenyyttä.

Arvoisa puhemies! Puhuttaessa Euroopan talousalueesta ja käsiteltäessä Suomen mahdollista liittymistä Euroopan yhteisöön me olemme korostaneet kansallisten toimien tärkeyttä, siis juuri sitä, että taloutemme on kuitenkin pääosin kiinni monista meidän omista päätöksistämme. Me olemme varoittaneet siitä vaarasta, että hallituksen talouspolitiikalla Suomesta tulee ennen kaikkea työvoimaa kasvattava ja kouluttava sekä muualle luovuttava reunamaa. Kun työttömyys on nyt 400 000:n tietämissä eikä hallitus tee eleitäkään sen vähentämiseksi, me olemme hyvin pian sen tosiasian edessä. Irlannin kohtalo ei kuitenkaan voi olla meidän kohtalomme.

Yhtä lailla tarvitaan toimenpiteitä sellaisen lainsäädännön aikaansaamiseksi, joka suojaa Suomen rantoja liialta rakentamiselta, ja tämäkin aivan riippumatta Eta-säännöksistä tai Etan jäsenyydestä. Sitähän useilla paikoilla on merkinnyt myös kotimainen mökkien rakentaminen eikä vain tulevaisuuden ulkomainen rakentaminen, sillä niiden sijoittaminen on jätetty aluksi hajarakennussäännösten ja myöhemmin maanomistajan rantakaavan varaan. Hallitus, jolle tärkeintä on muutaman maanomistajan välitön etu eikä luontoympäristö tai jokaisen oikeudet liikkua vapaasti myös rannoilla, ei luonnollisestikaan halua ratkaista tätä asiaa esimerkiksi siten, että asemakaavaa lukuun ottamatta uutta rakentamista ei ylipäänsä sallittaisi jollakin määrätisyydellä rannasta. Hallitus valitsi alun perin vain herkimpien ranta-alueiden luonnon suojelun rahan avulla mutta ei virkistyskäytön yleistä turvaamista, ja nyt hallitus näyttää luopuvan tästäkin. Me olemme esittäneet rantojen suojaamista lailla niin, että rantojen mahdollista rakentamista ohjattaisiin asemakaavoituksella poistoen rantojen hajarakennusoikeus ja kumoten rantakaavamahdollisuus.

Jokaisen oikeudet, tai käytetäänkö vanhemmaa sanontaa jokamiehenoikeudet, joka viittaa todella vain yhteen sukupuoleen, saattavat muutoinkin joutua tässä yhteydessä vaakalaudalle. Toisaalta joillakuilla maanomistajilla olisi kiinnostusta perinteisen pohjoismaisen, suomalaisil-



le kuuluvan jokaisen oikeuden rajoittamiseen. Toisaalta saatamme joutua itsekin miettimään, kenelle näiden oikeuksien tulisi kuulua, jos luonnossa liikkuva väkimäärä oleellisesti kasvaa.

Sosiaalivaliokunta on lausunnossaan ollut huolissaan siitä, että työvoiman liikkuvuus ja sen toteuttamista koskevat tulkinnat saattavat merkitä sellaista sosiaalimenojen lisäystä ja etujen maasta vientiä, joka koskisi sellaisia henkilöitä, joista Suomen ei voisi katsoa olevan vastuussa omina kansalaisina tai maassa aidosti työskentelevinä. Lausunnosta kuultaa myös pelko, että tällaisten perusteettomien etujen hankinnalla saattaisi olla myös taloudellista merkitystä.

Perusteetonta oikeutta etuihin saattaa syntyä etuusjärjestelmän muotoilun ja yhteisön vapaata liikkuvuutta koskevan tulkinnan takia. Osittain tilanne on epävarma siksi, ettei kaikkiin tilanteisiin ole olemassa lopullista tulkintaa. Tämähän on käynyt ilmi muun muassa, kun kyseessä on työnhakijan työnhakuaika.

Ongelma on olemassa myös siksi, että erot maiden myöntämässä toimeentuloturassa vaihtelevat. Kannattaa silti muistaa, ettei maamme sosiaaliturvan suhteen edusta suinkaan Euroopan kärkeä. Jos Ahon hallitus saa jatkaa, muut Euroopan maat tulevat huolestuneina puhumaan siitä, miten suomalaiset tulevat sinne heidän kehittämänsä sosiaaliturvaa nauttimaan.

On oikein pyrkiä muuntamaan oma lainsäädäntömme niin, ettei perusteetonta etujenantamisvelvollisuutta synny. Silti tätä kysymystä ei tule kuitenkaan paisutella eikä ainakaan esittää siinä muodossa, että ulkomaalaisissa nähtäisiin vain sosiaaliturvamme väärinkäyttäjää. (Ed. Aittoniemen välihuuto) — Minä olen huolestunut vähän toisesta asiasta, ed. Aittoniemi.

Minä olen huolestunut siitä, että toisin kuin viime vuosisadan lopulla tai tämän vuosisadan alussa maahamme ei nyt olisikaan tulossa sellaista uutta yritystoimintaa luovaa pääomaa ja henkistä kykyä, joka tuolloin sata vuotta sitten osaltaan oli nostamassa nälänhädän ja kulkutautien vaivaamaa kehitysmaata nykyiseksi Suomeksi. Vielä enemmän minä kuitenkin olen huolestunut siitä, että nykyinen työttömyys työntää maasta koulutetun nuorison ja työttömät eri ammattien taitajat pysyvästi talousalueen muihin maihin. — Pääministeri Ahoa on verrattu edesmenneeseen presidentti Kennedyyn. Toden totta, moni kielitaitoinen ja koulutettu nuori varmasti toteaa: "Ask not what your country can do for you, ask what you can do to get out of here."

Rouva puhemies! Eta:n yhteydessä on ilmennyt sosiaaliturvan kohdalla ongelmia, jotka korjattaneen ilman, että se kaventaa suomalaisten sosiaaliturvaa, vaikka sellaiseen kavennukseen tältä hallitukselta totisesti ei puutu halua.

Me olemme valmiit esittämään rantojen rakentamista rajoittavat ja jokaisen oikeuksien turvaamista koskevat perustelulausumat käsitellyn myöhemmässä vaiheessa.

On vielä kerran korostettava, että tasavallan presidentin ulko- ja sisäpolitiikan valtaoikeuksiin on puututtava, eduskunnan asemaa vahvennettava ja presidentin oikeuksia kavennettava. Vain silloin myös eduskunta pääsee todella käsittelemään Etaan ja yleensä integraatioon liittyviä asioita.

Taloudellisessa mielessä Euroopan talousalue täyttää Suomen yhdentymistarpeet. Toisin kuin Euroopan yhteisö eli tuleva Euroopan liitto Euroopan talousalue ei sido meitä ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja sotilaallisissa kysymyksissä. Se ei myöskään sido meitä talous- ja rahaliittoon. Näistä syistä emme pidä yhteisön jäsenyyden hakemista oikeana.

Ed. D o n n e r : Arvoisa rouva puhemies! En halua vastata ed. Wahlströmille, hänen puheenvuorostaan olisi paljonkin sanottavaa, paitsi yhdessä kohdassa, josta haluan melkein lyödä vetoa, kun hän puhui EY-maissa tapahtuneesta ympäristötuhosta. Sitä ehkä olisi syytä verrata siihen ympäristötuhoon, joka on tapahtunut reaalisisäismin maissa neljän viime vuosikymmenen aikana. (Vasemmalta: Sehän ei vähennä EY:n tuhoja!) — Se ehkä lisää niitä. — Erilaiset talousjärjestelmät ovat synnyttäneet erilaista ympäristötuhoa, ja totean vain, että markkinatalousmaissa se on ollut vähäisempää. Mutta se siitä.

Haluan vähän puhua yleisemmin tästä ongelmasta eikä pelkästään ympäristötuhoista, siitä maailman muuttumisesta, joka on tapahtunut vuoden 89 jälkeen, jolloin Eta-prosessin synty sanat lausuttiin.

Lähinnä tämä muutos koskee omaa maanosaamme, jossa monet Itä- ja itäiseen Keski-Eurooppaan kuuluvat maat ovat jättäneet jälkeensä juuri reaalisisäismin liittyvän poliittisen diktatuurin ja ympäristöä tuhoavan rappio-talouden. Sen takia minä tämän mainitsin. Samalla on kuitenkin todettava, että näillä mailla on tavattoman pitkä tie edessään, koska niiden elintaso ja tuottavuus eivät ole lähelläkään köyhimmän EY-maan, Portugalin, elintasoa. Länsi-

Euroopan projekti, jos Eta-prosessia voidaan kutsua sellaiseksi, on muuttunut koko Eurooppaa koskeväksi ongelmaksi: Millä keinoilla ja millä aikavälillä pystytään kaventamaan köyhän ns. idän ja suhteellisesti vauraamman lännen vastakohtia?

Maailma muuttui Delorsin kuuluisan puheen jälkeen siinä mielessä, että kansallisuksia ja kansoja koskevat ristiriidat nousivat etualalle etenkin Balkanilla, missä sekä ensimmäisen että toisen maailmansodan voittajavaltioiden päättämiä rajoja ei koskaan täysin ole hyväksytty, yhtä vähän kuin me suomalaiset pystyisimme sisäistämään sen, että huomattava osa maanmiehistämme asuisi lähinaapurissa rajojemme ulkopuolella. Tämän kansallisuusristiriidan parissa joudumme vielä elämään hyvin kauan, kun vielä otetaan huomioon se, että monet kansalliset vähemmistöt ovat joutuneet elämään kieltänsä ja kulttuuriansa sortavan pakkovallan alaisina. Onko siis näillä asioilla suoraa yhteyttä nyt käsiteltävään Eta-sopimukseen ja sen hyväksymiseen? Mielestäni on.

Suomella on verraten laaja ns. Itä-Eurooppa-ohjelma, jota hallinnoidaan peräti 11 ministeriön kautta, tosiasiassa, joka ei voi olla vaikuttamatta sen tehokkuuteen. Maamme on myös mukana kansainvälisissä rahoitusjärjestelmissä, joiden kautta pyritään rakentamaan dynaamista markkinataloutta Keski- ja Itä-Euroopan maihin. Tarve on siis täällä tiedostettu.

Mutta voidaan toisaalta kysyä, pystyvätkö Länsi-Euroopan maat yksitellen ja erikseen tarpeeksi edesauttamaan tätä toivottua ja välttämättömyyden kehitystä vai olisiko tämä tehtävä paremmin hoidettavissa Etan tai EY:n puitteissa. Tähän ei ole selvää vastausta. Todettava on kuitenkin, että jos Länsi-Euroopassa tapahtuva taloudellinen integraatio nähtiin päätehtävänä vuoden 1989 alussa, tämä päätehtävä tällä hetkellä voisi olla aivan toinen eli pyrkimys luoda kestävä taloudellinen pohja koko Euroopan kehitykselle nyt, kun ideologiset vastakohdat ainakin osittain ovat kadonneet.

Kylmään sotaan ja ideologisten vastakohtien maailmaan liittyi myös kilpavarustelua, mutta Suomen osalta — paradoksaalista kyllä — määrättyä turvallisuuttakin, idänkaupan muodossa ja ehkä jokavuotisten yya-shampanjaseremonioiden yhteydessä. Henkisesti me kuitenkin tunnustauduimme länteen kuuluviksi, mikä merkitsi sitä, vaikka sitä ei koskaan lausuttukaan julki, että meitä suojasivat sekä Neuvostoliiton politiikan liikkumattomuus että amerikkalaiset ydin-

aseet Euroopassa. Sen jälkeen maailma muuttui epävakaaammaksi, mutta vielä runsas vuosi sitten ulkopoliittinen johtomme kieltäytyi puhumasta vallankaappauksesta Moskovassa, koska ehkä paluu vanhan Neuvostoliiton komentotalouteen olisi ollut meille eduksi. Tämä illuusio katosi viimeistään vuodenvaihteessa 1991—1992.

Toisaalta Länsi-Euroopassa on yli 30 vuoden aikana Ydin-Eec:stä kasvanut 12 valtion EY, Fineftasta kehittynyt Efta, jonka seitsemän jäsenvaltiota nyt pyrkivät olemaan osa Euroopan talousaluetta Etaa. Prosessi on meillä pitkälti nähty pelkästään taloudelliseen yhdentymiseen tähtäävänä, kun se taas muualla Euroopassa nähdään toisessa valossa. Sveitsin hallitus on, kun se ilmoitti halustaan liittyä EY:n jäseneksi, nähnyt integraation eräänlaisena ”sivistystehtävänä”, johon liittyy pitkälti myös turvallisuuspoliittisia Aspekteja. Kun kerran ed. Wahlströmmillä oli lupa siteerata muutama lause englanniksi, niin minä käytän tilaisuutta siteeratakseeni lauseenpätkää saksaksi, jotta oppisimme vähän enemmän kielä. Sveitsin hallitus puhuu integraatiopoliittisesta perusideasta, saksaksi: ”Macht zu teilen, sie durch Recht einzubinden und dadurch auch die europäische Einheit hinzuwirken.”. Tämä merkitsee eräänlaisen rauhanomaisen järjestelmän luomista Eurooppaan, mikä minusta on hyvin tärkeä tehtävä.

Todettakoon tässä lyhyesti, että EY-Eurooppa ja Efta-maat ovat pystyneet ratkaisemaan mahdolliset keskinäiset riitansa rauhanomaista tietä ja että taloudellisen integraation taustalla on näkemys, joka oli EY:n perustajille yhteinen, että Euroopan on päästävä eroon siitä blokki- ja tasapainoajattelusta, joka on leimannut maanosamme Wienin kongressin jälkeen, siis lähes 200 vuoden aikana. EY:n perustajat tuskin aavistivat, että Neuvostoliiton toisen maailmansodan jälkeinen valtastruktuuri jonain päivänä häviäisi, mutta he luottivat siihen, että demokratia ja markkinatalous siihen liitettyine yksilövapauksineen pystyisi, Urho Kekkosen sanoja käyttäkseni, ”itsepuolustukseen”, mikä tapahtuikin siten, että toinen, vastakkainen järjestelmä luhistui sisältä päin, mädänneenä.

Jos Eta-sopimusta suhteessa EY-jäsenyyteen tarkastellaan pelkästään taloudellisin perustein, se on tavallaan huomattavasti edullisempi, mutta tämäkin arvio voi osoittautua pettäväksi, ja seuraavin perusteluin:

Englantilainen sanonta toteaa, ettei ilmaista lounasta ole olemassa: There is no such thing as a free lunch. Osallistuminen Etan maksaa.

EY:n jäsenyys tulee maksamaan vieläkin enemmän. Kysymys, johon monet ovat vastanneet kieltävästi — ja ymmärrän tämän näkökannan — onkin tämä: Kannattaako mennä mukaan myös EY:hyn. Sekä Etan jäsenyys että laajempi integraatio voi eräiden arvioiden mukaan johtaa bkt:n 2—4 prosentin kasvuun. Jos tämä koskee yhtä hyvin Etaakin, miksi siis liittyä EY:hyn?

Yksi syy voi olla, ettei Eta merkitse todellista yhteistä päätöksentekomekanismia, ei siis vaikutusmahdollisuuksia EY-direktiiveihin, ja näin ollen on pelkästään sen hyväksymistä tai hylkäämistä, mitä EY haluaa päättää.

Koska kuitenkin aluksi katsomme vain kustannuksia, voikin sen lisäksi, että BKT mahdollisesti kasvaa, kysyä, eikö Eta-sopimuksen jo voisi ajatella tekevän mahdottomiksi ne näkyvät kartellisopimukset, jotka johtavat tällä hetkellä Suomessa siihen, että suomalainen hintataso on yleiseurooppalaista tasoa huomattavasti korkeampi myös tuoteryhmissä, joita rajaesteet eivät koske. Kuluttajien osalta olisi siis ennakoitavissa hintojen nousua estävä vaikutus, siis myös Eta-sopimuksen myötä.

Tämä ei toisaalta estä meitä pyrkimästä estämään kustannuksia nielevän ja itseriittoisen eurobyrokratian syntymistä, seikka josta Suomen Efta-parlamentaarikkojen jäsenenä olen nähnyt useita esimerkkejä. Jos kotimaassa asetamme nykyään kyseenalaiseksi osan kunnallista ja valtiollista byrokratiaa, meillä on oltava riittävästi voimaa sanoa "ei" pyrkimyksille liian pitkälle menevään meille kuuluvien oikeuksien siirtoon Eftan, Etan ja ehkä EY:n piiriin.

Leimallista EY:n piirissä vallitseville uusille tunnelmille myös Tanskan kansanäänestyksen jälkeen on, että Jacques Delors esitteli Birminghamin huippukokouksen yhteydessä muiston, jossa pyrittiin kansallisvaltioiden osalta paremmin määrittelemään läheisyys- eli subsidiariteettiperiaate, jonka lähtökohtana on, että keskeisiä eurooppalaisia direktiivejä ei tarvita, elleivät ne ole ehdottoman välttämättömiä.

Arvoisa puhemies! Eta-sopimus tuo merkittäviä muutoksia elämänmenoon ja todellisuuteen maassamme siitä huolimatta, että monet tärkeät kysymykset, erityisesti maatalous, ovat sopimuksen ulkopuolella.

Ennen kaikkea on toivottava, että Suomesta tulee avoimempi yhteiskunta, mikä merkitsee käytännössä ulkomaalaisten, yrittäjien, työnhakijoiden ja pakolaisten määrän kasvua. Tämä on linjassa sen kanssa, että useimmat Länsi-Euroo-

pan yhteiskunnat, naapurimaamme Ruotsi mukaan lukien, ovat kehittyneet monietniseksi, monikulttuuriseksi ja nähneet tässä rikkauden, jota kaikki eivät hyväksy Suomessa. Tällä populistiset ja rasistiset äänenpainot ovat saaneet julkisuutta, joka ylittää roimasti näiden ajatusten älyllisen sisällön.

Med dessa överväganden sammanhänger ett specifikt problem för den svensktalande och tvåspråkiga befolkningen i Finland.

Den har vid olika tillfällen fått uppleva att en viss riktning inom den finsknationella rörelsen sökt ifrågasätta minoritetens grundlagsfästa rättigheter och samtidigt gjort sig till tolk för en allmänt främlingsfientlig inställning, vilken tagit sig uttryck i stöd för åtgärder som syftar till att ytterligare försvåra möjligheten att komma till vårt land som flykting eller som arbetssökande.

Man har också använt argument såsom detta att tvåspråkigheten är en ekonomisk belastning för vårt samhälle, vilket synes utgå från att enspråkighet och därmed förenad okunskap om alla språk utom det finska vore till fördel för oss. Jag skulle gärna vilja veta på vilka språk man i den situationen skulle bedriva handel och utbyte av erfarenheter med våra viktiga avnämjarländer i Norden och på den europeiska kontinenten, helt fränsett att man vill underskatta eller nedvärdera de svenskspråkigas insats i Finland, inte bara som brobyggare till det övriga Norden, utan också reellt sett, inom vetenskap, kultur och ekonomi.

Vår anslutning till Europarådet innebar att vi förband oss att följa vissa konventioner när det gäller ett lands minoriteter. Ees-avtalet går i praktiken längre än så, eftersom man förutsätter att alla medborgare inom denna fördragsgemenskap fritt kan söka arbete eller etablera ekonomisk verksamhet inom vilket som helst annat Ees-land. Det innebär för vårt lands del ett första steg mot ett medvetande om att dagens europeiska samhälle är ett helt annat än verkligheten i Finland, och att vi inte kan isolera oss genom att välja bort eller förneka en verklighet som är de andra folkens.

Man får då se mångspråkigheten och multietniciteten som en dynamisk tillgång och upphöra med en finskhetspropaganda, som verkar fränstötande och verklighetsfrämmande. Lyckligtvis har jag sett att de flesta unga människor har en helt annan uppfattning än de som tycks bära på ett arv från finskhetskampens tid, då legitima finskhetskrav åtminstone

ännu på 30-talet skapade grogrund för en utestängande nationalism.

Arvoisa puhemies! Hyvänä esimerkkinä siitä, mihin eristäytyminen voi johtaa, ovat olleet eräät ns. reaalisosialismin maat, joissa poliittinen diktatuuri yhdessä tehottoman tavaratuotannon ja takaperaisen tekniikan kanssa johti kansan elintason ja yleisten elinehtojen katastrofaaliseen laskuun. Suomi sen sijaan on onnistunut omaksumaan ulkoa tulevan teknisen edistyksen, mutta vaikuttaa joskus henkisesti yllättävän valmentautumattomalta olemaan mukana avoimessa eurooppalaisessa arkkitehtuurissa. Mutta tässäkin asiassa uskon nuoren sukupolven ajattelevan toisin.

Myös Suomen ruotsinkielisillä alueilla joudutaan integraation edetessä sopeutumaan, mikä voi jossakin mielessä tuntua tuskalliselta. Integraatioprosessin luonteeseen kuitenkin kuuluu — ja lähdän siitä, että neuvottelemme EY-jäsenyydestä vakavasti — että tuskin voidaan ajatella saarekkeitä ja toimintoja, joita voitaisiin harjoittaa täysin eristyksissä muista vastaavista toiminnoista muualla Euroopassa.

Viime aikoina on eri puolilla Eurooppaa jouduttu toteamaan, että jotkut Maastrichtin sopimukseen liittyvät ehdotukset eivät vastaa kansan enemmistön mielipiteitä. Suomessakin on todettu kasvavia integraatiovastaisia mielipiteitä. Tähän on ensiksi sanottava, että Suomi on jo ennen Eta-sopimusta pitkälti integroitunut talousyhteistyöhön ja yhteiseen normikantaan, mutta toisaalta, että yhteiskunnan taholta olisi syytä paljon voimakkaammin tukea integraatioon liittyvää valistustyötä sekä puolesta että vastaan. Olen havainnut, että Ruotsin hallitus on päättänyt investoida huomattavia summia tähän työhön. Käsitakseni mukaan tällainen kampanja täälläkin on tarpeen. Vain valistunut kansa pystyy tekemään järkeviä päätöksiä, jotta ei keskustelu suistuisi pelkästään tunnepohjaiseksi riiteilyksi.

Jo nyt voidaan melkoisella varmuudella todeta että Eta-sopimus tulee hyväksytyksi kaikkien 19 maan parlamenteissa. Sen jälkeen kun Sveitsissä on hyväksytty Alppien kauttakulkuliikennettä koskeva sopimus, on myös oletettavaa, että joulukuun 6 päivän kansanäänestys päättyy Eta-sopimuksen kannalta myönteisesti. Vaikka Eurooppa-parlamentin eri valiokunnat ovat suhtautuneet melko yksimielisen myönteisesti sopimukseen, ongelmana on lähinnä se, saadaanko tarvittavat 261 edustajaa paikalle, kun äänestys

tapahuu, viimeisten tietojen mukaan ensi keskiviikkona kello 17.00.

Jos kaikki nämä olettamukset pitävät paikkansa, ja meidänkin osaltamme tilanne näyttää aika selvältä, koska sopimuksen hylkäämistä ulkoasiainvaliokunnassa esitti ainoastaan yhden ryhmän edustaja, meidän olisi syytä tarkastella tulevaisuutta tämänhetkisen tiedon ja tilanteen valossa ja asettaa kysymys siitä, millä tavalla näemme tulevan kehityksemme integroituvan Euroopan osana.

Voimme tietysti todeta, että tämänhetkinen alijäämätilanteemme, joten pitkälti johtuu meistä itsestämme, pakottaa meidät ensisijaisesti ajattelemaan omaa kansallista etuamme, mutta niin tekevät muutkin Länsi-Euroopan maat, ja tämä tulee olemaan johtotähtenä myös tulevaisuudessa. Keskeiset kansalliset ratkaisut tullaan tekemään täällä Suomessa siitä riippumatta, kuinka pitkälle kehittyi EY:n ns. *acquis communautaire*. Se merkitsee myös, että Suomen kansantalouden vieminen lamasta nousuun ei ole tästä Eta-ratkaisusta riippuvainen. Vetoapua ei tule muilta.

Joissakin piireissä esiintyy se pelko, että vierasmaalaiset pystyisivät ”ostamaan Suomen”, siis hankkimaan omistukseensa huomattavan osan maamme kiinteistöistä ja osakeyhtiöistä. Investointikohteena Suomi kuitenkin on hyvin pieni ja kysymys on lähinnä siitä, haluavatko jotkut lähteä Suomeen investoimaan, kun taloudellinen tilanne täällä on epävakaa. Jos ostajia löydetään, pitäisi myös löytää myyjä. Kun suomalainen teollisuus viimeisen vuosikymmenen aikana osittain on kansainvälistynyt, olisi silti toivottavaa, että maahamme vastavuoroisesti saataisiin kansainvälistä pääomaa, jonka intressinä tietysti on tämän pääoman kasvattaminen ja tuottavuuden nostaminen. Tämän päivän Suomi ei ole vielä houkutteleva investointikohde, siitä huolimatta että meillä on osittain hyvin toimiva yhteiskunnallinen ja tekninen infrastruktuuri. Toivon, että huominen Suomi sitä olisi.

Maantieteellinen asemamme ja se tosiasia, että suomalaiseen työhön voidaan luottaa, antaa kuitenkin mahdollisuuksia, joita ajoissa olisi hyödynnettävä ottaen vielä huomioon maamme korkea koulutustaso. Mutta Eta-ratkaisu ei pelkästään avaa oviaamme ulkomailta tuleville, se mahdollistaa myöskin suomalaisen työnteon ja opiskelun ulkomailla aivan uudella tavalla Manner-Euroopan sydämessä. Paljon siitä, mitä on parasta tieteessä ja kulttuurissa maassamme, on syntynyt tällaisen vuorovaikutuksen tuloksena.

Arvoisa puhemies! Muutosta ja uudistumista Suomessa tarvitaan aivan riippumatta Eta-sopimuksesta ja meidän tulevista kohtaloistamme. Nyt on aika suunnitella ja toteuttaa niitä muutoksia pitkäjännitteisellä tavalla ja samalla vakavasti aloittaa keskustelu puolueettomuuden uudesta luonteesta sekä uusista turvallisuuspoliittisista asetelmista. Jos lähdemme siitä olettamuksesta, joka ainakin on tämän puhujan, että integraatio jatkossa myötävaikuttaa rauhanomaiseen kehitykseen koko Euroopassa, maksamme jäsenhinta Eta:ssa tai EY:ssä tulee olemaan tavattoman alhainen suhteessa toiseen vaihtoehtoon, joka olisi alati kasvavien vastakohtien ja sodanomaisten tilanteiden Eurooppa. Mutta tämä tulevaisuuden kartoittaminen vaatii avointa mieltä ja asioista puhumista selvin sanoin myös kansalaiskeskustelun muodossa. Liian usein peittyä tämä keskustelu meillä vallassaolijoiden mykkyYTEEN.

Samalla kun tässä eduskunnassa käsitellään Eta-sopimuksen hyväksymistä, valitan sitä, että Suomen hallitus vastakohtana Ruotsin hallitukselle ja viranomaisille ei ole tuonut eduskuntaan koko sitä harmonisointilakipakettia, joka olisi tarpeen ja joka olisi pitänyt käsitellä tämän käsittelyn ja keskustelun yhteydessä, koska nyt hallitus on päättänyt ripotella näitä Eta-lakeja koko syksyn aikana, mikä merkitsee sitä, että emme koskaan tule saamaan kokonaiskuvaa niistä muutoksista, jotka on toteutettava, joista tietysti suuri osa on teknisluontoisia.

Arvoisa puhemies! Omalta osaltaan ruotsalainen eduskuntaryhmä yksimielisesti kannattaa UaV:n mietintöön sisältyviä ehdotuksia.

Ed. Jouppila merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Kun Eta-neuvottelut Euroopan talousalueen luomisesta keväällä 92 päättyivät, ne päättyivät aivan toisenlaisessa Euroopassa kuin alkaessaan vuonna 89. Poliittiset muutokset mukaan lukien Saksojen yhdistyminen, Itä-Euroopan kääntyminen demokratiaan ja markkinatalouteen ovat kaikki historiallisia. Sitä paitsi Jugoslavia on tänä aikana ajautunut sisällissotaan, Tanska on sanonut ei Maastrichtin sopimukselle ja näiden lisäksi koko Eurooppa on tällä hetkellä syvässä talouslamassa. Näkökulma on kokonaan uusi vuoteen 89 verrattuna.

Lähes 400 miljoonan eurooppalaisen kulut-

tajan sisämarkkina-alue etenee tässä tilanteessa paljon nihkeämmin. Euroopan kansantaloudet ovat yksi toisensa jälkeen ajautuneet vaikeuksiin. Kansallisvaltiot toimivat uudessa tilanteessa selkeän itsekkäästi omien päämääriensä puolesta. Ison-Britannian epähuulo talous- ja rahaunionia Emua kohtaan, Tanskan kielteinen Maastricht-kanta ja integraatiota aina voimakkaasti ajaneen Ranskan täpärä kansanäänestystulos ovat olleet selviä viestejä tästä. Vauhtisokeuden aika integraatiossa on selvästi ohi.

EY:n ja laajemman eurooppalaisen yhteistyön luonne on muuttumassa täydestä harmonisoinnista sipulimaiseksi, monirenkaiseksi. Maastrichtilainen Eurooppa saattaa toteutua ydin-EY:ssä, mutta mm. talous- ja rahaunioni, kaavailtu yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka sekä puolustuspolitiikka eivät ehkä edes kakkosrenkaassa enää toteudukaan. Eta-sopimuksen kautta Efta-maat muodostavat integraation kolmoskehän. Efta-maissa kansantalo ylittää EY:n keskiarvon ja vauraina maina ne ovat olleet varsin tervetulleita yhteistyöhön. Neloskehällä kulkevat ne Keski- ja Itä-Euroopan entiset sosialistiset maat, mm. Puola, Unkari, Slovakia ja Tshekinmaa, joilla on selvä länsiorientaatio. Balkanin alue, Baltia ja etenkin Venäjä jäävät eurooppalaisen integraation ulkokehille.

Eta-sopimusta onkin tarkasteltava paitsi Suomen kansallisten etujen näkökulmasta, jolloin keskeiseksi muodostuu suhteemme järjestäminen Suomen ulkomaankaupan päämarkkina-alueeseen, myös eurooppalaisen arkkitehtuurin kannalta. Nyt ollaan tekemässä uutta eurooppalaista isoajakoa.

EY:n kehitys, Eta-neuvottelut ja koko Euroopan muutosprosessi on luonut monissa maissa, myös Suomessa, optisen harhan, joka pitäisi nopeasti korjata. Eurooppa-keskeisyys, eurosentrisyys on ollut osa integraation dynamiikkaa, mutta sillä on myös negatiiviset puolensa, kun ympäröivä muu maailma alkaa painua uhoon.

Läheisin esimerkki meillä on Neuvostoliiton, nykyisen Venäjän, kaupan luhistumista seurannut mielenkiinnottomuus Suomessa niin Venäjän asioita kuin idänkauppaa kohtaan. Se näkyy jopa koulujen kielivalinnoissa, joissa venäjän kielen asema on romahtanut. Suomi on muuten ainoa Pohjoismaa, jossa näin on käynyt.

Myös Japanin ja USA:n leimaaminen vain Euroopan kilpakumppaneiksi on lyhytnäköistä. Esimerkiksi ympäristönsuojelussa ja ympäristö-



tekniikan kehittämisessä suurten talousalueiden yhteistyö on entistä välttämättömpää. Nopeasti kehittyvät uudet talousalueet kuten Kaukoita ovat jääneet Suomessa liian vähälle huomiolle ja kehitykseen ovat lähes unohtuneet.

Tämä näkökulmien kapeutuminen Suomessa on vaarallista. Vaihtoehtottomuus kulttuurin ja kaupan kansainvälisissä kontakteissa ei ole kansallisen etumme mukaista. Sitä paitsi pitkälle erikoistuneilla, kapeilla osaamisen alueilla Suomen ei pitäisi rajoittua liiaksi tuijottamaan eurooppalaisia suurmarkkinoita, joilla tuotannon massa saattaa olla ratkaiseva, vaan etsiä korkeaan laatuun, tutkimukseen ja innovatiivisuuteen perustuvia yhteistyösuhteita muualtakin maailmasta.

Arvoisa puhemies! Eta-sopimusta käsitellessään eduskunnan ulkoasiainvaliokunta joutui semanttisen kiistelyn keskelle pohtiessaan, toteutuivatko eduskunnan keväällä 90 asettamat Eta-neuvottelutavoitteet joko kohtuullisesti tai tyydyttävästi, ja näiden vastakohdat olisivat tietenkin olleet liiallisesti tai epätydyttävästi. UaV näistä vaihtoehdoista valitsi kohtuullisuuden. Se on oikeastaan aivan liikaa sanottu, jos katsoo eduskunnan keväällä 90 hyväksymää tavoitteenasettelua. Jo varhain kuitenkin neuvotteluissa kävi selväksi, että EY haluaa Eta-sopimuksen pohjaksi kaiken neljää vapautta koskevan relevantin yhteisölainsäädännön eikä siihen EY:n puolelta haluttu antaa pysyviä poikkeuksia, vain siirtymäaikoja. Efta-maat joutuvat tätä kautta ottamaan valtavan määrän EY-lainsäädäntöä, joidenkin arvioiden mukaan 15 000 sivua, osaksi omia lakejaan ja alempiasteisia säädöksiään ja lisäksi EY-oikeuden tulkinnat, ehkä noin 800 oikeustapausta, jotka ovat näiden määräysten kannalta relevantteja.

Vaikka Suomi kuuluu länsieurooppalaisen oikeustradition piiriin, suuren määrän muualla laadittua lakitekstiä yhdistäminen Suomen lainsäädäntöön ei ole ongelmaton. Tulkintojen saaminen kaupan päälle tuo paljon uutta myös suomalaiseen oikeuskäytäntöön, etenkin kun EY-oikeudessa painotetaan ehkä enemmän lain henkeä kuin sen kirjainta ainakin verrattuna suomalaiseen oikeuskäytäntöön.

Eduskunnan asettamista neuvottelutavoitteista vihreät kokevat ympäristökysymysten ohella keskeisimmiksi ulkomaalaisomistuksen laajenemiseen liittyvän kysymyksen suomalaisten metsien ja rantojen käytöstä sekä oikeuden harjoittaa kansallista, maan erityisolosuhteet huomioiden ottavaa aluepolitiikkaa.

Ulkomaalaisomistuksen osalta Eta-sopimukseen liittyy kolmen vuoden siirtymäkausi, jonka kuluessa Efta-maiden tulee poistaa Eta-maiden kansalaisia ja yrityksiä koskevat ulkomaalaisrajoitukset. Tällä kohden saivat Efta-maat pysyvän poikkeuksen koskien vapaa-ajan kiinteistöjen ulkomaalaisomistusta, josta voidaan edelleen päättää kansallisella lainsäädännöllä.

Pallo on nyt näissä asioissa Suomen kansallisessa päätöksenteossa, ja valitettavasti pallo on pahasti hukassa. Hallitus on jo jättänyt eduskunnalle esityksen ulkomaalaisrajoitusten poistosta, ja valitettavasti siinä lähdetään voimakkaasti liberalisoimaan myös vapaa-ajan asuntojen ulkomaalaisomistusta. Se tulee riippuvaiseksi lääninhallituksen antamasta luvasta, joka myönnetään joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta.

Esimerkiksi Tanska on EY-maana menetellyt tässä asiassa kokonaan toisin. Se on säilyttänyt oikeuden vapaa-ajan asuntojen omistukseen maassa pysyvästi asuvien käsissä, olivatpa sitten tanskalaisia tai muita. Näin pitäisi Suomessakin menetellä erityisesti siitä syystä, että meillä on maankäytön suunnittelu, luonnonsuojeluohjelmat ja erityisesti rantojensuojelu eurooppalaisestikin vertaillen täysin lapsenkengissä. On nähtävissä, että omistuksen liberalisoinnin myötä maankäytön järkevä suunnittelu, luonnonsuojelu ja erityisesti rantojensuojelu entisestään Suomessa vaikeutuvat.

Kysymys ei ole mielestämme siitä, minkä maan kansalainen ranta- ja metsäalueita omistaa, vaan siitä, miten luonnonsuojelunäkökohdat toteutuvat ja kuinka paljon kuormitusta suomalainen luonto kestää. Vapaita rantoja on esimerkiksi Etelä-Suomessa jäljellä hyvin vähän, ja pienikin kysynnän lisäys tuo rakennukset loppuilekin vapaille rannoille. Vihreiden käsityksen mukaan on tapahtumassa suuri virhe, kun kansallisia luonnonsuojeluohjelmia ja Suomen oloihin sopivaa rantalakia ei hyväksytä ennen kuin ulkomaalaisomistus vapautetaan.

Tämä ongelma koskee myös yritysten ja yhteisöjen metsäomistusta, joka saattaa siirtyä ulkolaisiin käsiin esimerkiksi metsäteollisuuden yrittäjästä. Hallituksen esityksen mukaan esimerkiksi sekayhtiöt, joista ulkomaalaiset omistavat 49 prosenttia, eivät tarvitsisi lainkaan lupaa kiinteistöhankintoihin. Tanskassa kaikki yhtiöt, myös kotimaiset, on saatettu lupavelvollisuuden piiriin.

Vihreä eduskuntaryhmä ei hyväksy hallituksen antamaa esitystä ulkomaalaisrajoitusten poistosta ilman kansallisia päätöksiä maankäy-



tön ohjauksesta, luonnonsuojeluohjelmista ja rantojen suojelusta. Tämän monet vihreät näkevät keskeisenä kysymyksenä myös arviodessaan koko Eta-sopimuksen hyväksyttävyyttä.

Maankäyttöön liittyy myös kysymys jokamiehenoikeuksista, jotka Suomessa muodostavat Euroopassa yleensä tuntemattoman maan tavan. Ulkomaalaisomistuksen vapautuessa saatetaan tämä käytäntö romuttua, koska sitä ei ole selkeästi kirjattu lainsäädäntöömme. Ulkomaalainen omistaja, joka aitauttaa alueensa, kieltää sillä liikkumisen ja sitten riitauttaa asiansa joissakin Etan oikeuselimissä, voi vedota siihen, että jokamiehenoikeuksia ei ole Suomessa kirjattu oikeastaan minnekään.

Aluepolitiikan osalta on erittäin tärkeää, että Suomen erityisolosuhteet, harva asutus ja pitkät välimatkat, tulevat riittävän hyvin jatkossakin huomioon otetuiksi Suomen kansallisessa aluepolitiikassa. EY:n aluepoliittiset kriteerit eivät sellaisenaan ole sovellettavissa Suomen olosuhteisiin. EY:n tulkintakäytännön perusteella Suomessa esimerkiksi nykyisin yrityksille annettava kuljetustuki olisi kiellettyä. Se on kuitenkin tärkeä osa yritysten toimintamahdollisuuksien taasaamista eri puolilla maata. Näiden näkökohtien huomioon ottamisessa lankeaa Eta-sopimuksen myötä suuri vastuu Eftan valvontaviranomaiselle, joka käsittelee aluepoliittisia tukia koskevat ennakoilmoitukset ja hyväksyy ne. Suomen on tässä yhteydessä tuotava riittävän painokkaasti esille omat erityisolosuhteensa, ja hallituksen tulee mahdollisimman nopeasti tehdä kokonaisu suunnitelma Etan määräyksiin sopivasta alueesta, joka tukee maan eri osien tasaista kehitystä.

Arvoisa puhemies! Ympäristönsuojelu on ns. julkilausumatasolla Eta-sopimuksessa hoidettu viittaamalla johdannossa mm. kestävän kehityksen periaatteeseen ja edelleen sopimusartiklassa 73, jossa on täsmennetty ympäristönsuojelun yleistavoitteet. Ne ovat: säilyttää, suojella ja parantaa ympäristön laatua, edistää ihmisen terveyden suojelua ja varmistaa, että luonnonvarojen käytetään harkiten ja järkevästi. Artiklan mukaan ympäristönsuojelun on perustuttava ennalta ehkäisyyn, ympäristövahingot on torjuttava ensisijaisesti niiden lähteellä ja saastuttajan on maksettava. Ympäristönsuojelu on myös otettava osaksi muuta yhteiskuntapolitiikkaa.

Sopimukseen liitetyt ympäristönsuojelun minimisäännökset mahdollistavat tiukempien kansallisten ympäristönsuojelusäännösten antamisen. Ja viidessä erillisessä kysymyksessä on pää-

dytty poikkeussääntöihin, koska ympäristönsuojelun taso on Efta-maissa korkeampi kuin EY:ssä. Nämä alueethan ovat: pakokaasupäästöt; lannoitteiden kadmiumpitoisuus; klooratut orgaaniset liuottimet, asbestikuidut, elohopeayhdisteet, arseeniyhdisteet, orgaaniset tinayhdisteet, pentakloorifenoli, kadmium sekä akkujen ja paristojen raskasmetallit; edelleen torjunta-aineet; ja otsonikerrosta heikentävät aineet.

Ongelmaksi kuitenkin edelleen jää, kuten eduskunnan ympäristövaliokunta toteaa, että tavaroiden vapaan liikkumisen ja ympäristönsuojelun välillä on usein ristiriitoja. Ympäristövaliokuntaa lainaten: "Vaikka ympäristönäkökohdat ovat viime aikoina saaneet lisää painoarvoa EY:n päätöksenteossa, taloudellinen kasvu, tavaroiden vapaa liikkuminen ja kilpailun vapaus ovat edelleen ensisijaisia päämääriä ympäristönsuojeluun nähden."

Ajankohtaisena esimerkkinä kaupan vapauden ja ympäristönsuojelun ristiriidasta on viime päivinä Esson kaikille kansanedustajille tiettävästi jättämä kirje tai valitus siitä, että ympäristöystävällisemmän polttoaineen veroetuudet Suomessa vääristäisivät vapaata kilpailua ja olisivat jopa Eta-sopimuksen vastaisia. Ympäristönsuojelun näkökulmasta tässä on tietysti kysymys paitsi polttoaineiden laatukilpailusta — kilpaillaan ympäristön kannalta paremmalla laadulla — myös ympäristöverotuksen normaalista kohdistamisesta enemmän saastuttaviin polttoaineisiin. Vihreät pitävät erittäin tärkeänä ulkoasiainvaliokunnan kannanottoa, jonka mukaan Suomen tulee Eta-päätöksenteossa pyrkiä määrätietoisesti korostamaan ympäristönsuojelun ensisijaisuutta suhteessa kaupan ja kilpailun vapauteen.

Arvoisa puhemies! Vihreät näkevät monia ongelmia Euroopan talousalueen muodostamisessa. Osa niistä seuraa Eta:n rakenteesta, jossa Efta-maat tulevat voimakkaasti riippuvaisiksi EY:n päätöksentekokoneistosta ja EY-tuomioistuimesta ja sitä kautta kadottavat omaa suvereniteettiaan sopimuksen kattamilla alueilla. Valitettavaa neuvottelutuloksessa on, että aloiteoikeus uusien Eta-alueen säännösten osalta jää EY:n yksinoikeudeksi. Efta-maiden vaikutusmahdollisuudet perustuvat vain lobbaukseen, joka ei koskaan voi olla selkeän demokraattisen päätöksenteon ja kontrollin kohteena.

Jo neuvottelujen alkuvaiheessa oli tiedossa, että EY ei anna periksi päätöksenteon autonomiastaan. Lopullinen Eta-ratkaisu jätti Efta-

maille konsultatiivisen aseman EY:n päätöksenteossa ja tietenkin oikeuden jättäytyä uusien normien ulkopuolelle. Teoriassa uuden normin voimaantulon voi estää yksikin Efta-maa omalla vetolla. Eta-sopimus on päätöksenteon kannalta Efta-maille epätydyttävä. Neuvottelutavoitteena oli Efta-osallistuminen järkevällä tavalla Etan päätöksentekoon ja lopputuloksena Eftan kannalta marginaalinen ja epämääräinen rooli Etan päätöksenteossa.

Keskeisten Efta-maiden päätös hakea EY-jäsenyyttä neuvottelujen aikana varmasti vaikutti tilanteeseen niin, että neuvottelijoidenkin mielestä Eta alkoi näyttää vain välivaiheelta. Näin ei välttämättä tule käymään, vaan tässäkin asiassa tilapäinen saattaa osoittautua yllättävän pysyväksi.

Kansanvallan mekanismit eurooppalaisella tasolla ovat EY:ssä kehittymättömät. EY-parlamentti on tavallaan neuvoa-antava. Yhtenäisasiakirjan perusteella voidaan tehdä päätöksiä kansallisvaltioiden ylitse, ja asioiden valmistelua koskeva salassapito estää kansalaisten vaikutusmahdollisuudet asioiden valmisteluvaiheessa. Kansanvallan ja demokratian näkökulmasta nämä ovat kaikki todellisia ongelmia. Nämä ongelmat ovat nousseet esille myös EY-maissa, mm. Tanskassa ja Isossa-Britanniassa. Ellei niitä kyetä EY:ssä ratkaisemaan, voi Euroopassa alkaa integraatiota purkava keskipakoisuus.

Erityisesti päätöksenteon avoimuuteen ja kansalaisten oikeuteen saada tietoja valmisteluvaiheessa olevista Eta-asioista on kiinnitettävä huomiota. Ulkoasiainvaliokunnan kanta, jonka mukaan eduskunnan suuren valiokunnan käsittelemät Eta-asiat ovat salaisia vain silloin, kun ne sellaisiksi nimetään, on tässä mielessä johdonmukainen. Suomalaisen virkakoneiston ylenpalttista salailutraditiota ei pidä nyt uusilla entistä tiukemmilla säännöksillä enää pönkittää.

Myös presidentin ulkopoliittisia valtaoikeuksia on tarkasteltava uudestaan nykytilanteessa. Hallituksen, pääministerin ja ministereiden vastuulle lankeaa käytännössä suuri määrä Eta-asioiden valmistelua ja päätöksentekoa. Eduskunnan vallan kannalta on tärkeää, että integraatioasioissa hallitus on suoraan vastuussa eduskunnalle asioiden valmistelusta ja tekemisestä ratkaisusta.

Arvoisa puhemies! Eta-sopimuksen kautta suomalaiselle tuotannolle syntyy mahdollisuus kilpailla tasavertaisin pelisäännöin koko Efta- ja EY-alueella. Tavaroiden, pääoman, palveluiden

ja henkilöiden vapaa liikkuvuus Eta-alueella mahdollistaa myös työntekijöiden vapaan hakeutumisen Eta-alueen sisäpuolella ja tuo tullessaan mm. tutkintojen yhdenvertaisuuden, mahdollisuuden osallistua eurooppalaisiin tutkimusohjelmiin ja tuotekehittelyyn sekä mahdollisuuden harjoittaa vapaasti yritystoimintaa Eta-maissa. Pohjoismaissa henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta on ainakin Suomella myönteisiä kokemuksia, ja Etan mukanaan tuomia mahdollisuuksia voidaan kansalaisten näkökulmasta pitää merkittävänä.

Etan hyötyjä ja haittoja on kuitenkin analysoitava rinnakkain. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä Suomen on kansallisella lainsäädännöllä varauduttava myös talousalueen kielteisiin vaikutuksiin mm. ympäristönsuojelussa ja maankäytössä. Suomen on vihreiden mielestä seurattava Etan toteutumista pitäen mielessä, että Eta-sopimuksen mukaan on mahdollista ottaa käyttöön ns. yleinen suojalauseke sopimuksen 112 artiklan mukaan niissä tilanteissa, joissa tietyllä alalla tai alueella ilmenee vakavia taloudellisia, yhteiskunnallisia tai ympäristöön liittyviä vaikeuksia. Koska tällä yleisellä suojalausekkeella korvattiin sopimuksessa Efta-maiden erilliset poikkeusvaatimukset, suojalauseketta tulisi käyttää tilanteissa, joissa Eta-sopimuksen kielteiset vaikutukset haittaavat yhteiskunnan tasapainoista kehittämistä. Suojalausekkeen käyttökynnys ei saisi jäädä liian korkeaksi.

Vihreiden eduskuntaryhmän jäsenet tulevat omissa puheenvuoroissaan perustelemaan tarkemmin näkemyksensä Eta-sopimuksesta. Näihin näkemyksiin varmasti vaikuttaa myös täällä käydyn keskustelun kulku. Hallituksen leväperäisyys rantojen ja metsien suojelussa on saanut monet vihreät varsin skeptisiksi koko Eta-sopimuksen seurauksivaikutuksista.

Arvoisa puhemies! Tämän asian myöhemmissä käsittelyvaiheissa tulemme esittämään tai kannattamaan rantojen suojelua ja jokamiehen oikeuksia koskevia perustelulausumia.

---

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

---

Ed. K a l l i s : Arvoisa herra puhemies, ärade herr talman! Hallituksen esitystä Euroopan talousalueen perustamiseen liittyvien sopimusten eräiden määräysten hyväksymisestä on valmisteltu ulkoasiainvaliokunnassa ja muissa erikois-

valiokunnissa pitkin syksyä. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä n:o 16 liitteinen käy ilmi, että käsittelyn aikana on kuultu neljättäsataa asiantuntijaa. Erikoisvaliokunnat ovat lausunnoissaan korostaneet sopimuksen Suomea koskettavia ongelmakohtia. Ulkoasiainvaliokunta edellyttää, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon erikoisvaliokuntien tekemät huomaukset ja lausunnot.

Myös kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä on tavattoman tärkeää toimia niin, etteivät erikoisvaliokuntien huomautukset ja lausunnot jää pelkiksi toteamuksiksi, (Ed. Aittoniemi: Siihen se on aina jäänyt!) vaan että niin pian kuin mahdollista ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin. — Toivotaan, ettei tällä kertaa. — Näistä lausunnoista käy ilmi, ettei suomalaisilla viranomaisilla ole riittävästi tietoa Eta-sopimuksen sisällöstä ja eräiden käsitteiden tulkinnasta. Koska sopimus astunee voimaan runsaan kahden kuukauden kuluttua, on korkea aika selvittää tulkinnanvaraiset käsitteet ja ryhtyä toden teolla kouluttamaan viranomaisia Eta-sopimuksen hallitsemiseen. Eta-sopimuksen hyödyntäminen edellyttää, että sen sisällön tuntemus on mahdollisimman laajaa.

Eta-sopimus tunnetaan yleisesti neljän vapauden sopimuksena. Sellaisena Eta ei tuo kovinkaan paljon uutta. Ovathan tavarat ja pääomat jo kauan liikkuneet lähes esteettömästi Eta-alueella. Palvelujen vapaa liikkuvuus ei merkitse mitään radikaalia, eikä meidän tarvitse odottaa suurta työvoiman muuttoliikettä Suomeen.

Eta-sopimuksen vaikutuksista valtion talousarvioon on vallinnut varsin virheellinen käsitys. Yleensä on puhuttu ainoastaan koheesiorahastoon menevästä 100—130 miljoonan markan vuosimaksusta. Valtiovarainvaliokunnan lausunnosta käy kuitenkin ilmi, että sopimuksesta aiheutuvat kustannukset nousevat vuosittain ainakin 600—700 miljoonaan markkaan. Tässä vaiheessa on myös mahdotonta sanoa, paljonko joudumme tarkoituksenmukaisuussyistä harmonisimaan verolainsäädäntöämme EY:n lainsäädännön kanssa ja mitkä ovat sen vaikutukset valtion tuleviin talousarvioihin.

Eta-sopimus on joka tapauksessa paljon laajempi ja monimutkaisempi kuin yleisesti on oletettu. Lainsäädäntöömme on tehtävä runsaasti muutoksia. Kuten erikoisvaliokuntien lausunnoista käy ilmi, sopimus tulee koskemaan oikeastaan kaikkia yhteiskunnan aloja, joitakin jopa varsin merkittävällä tavalla.

On helppo yhtyä lakivaliokunnan toteamukseen siitä, että Eta-sopimus on itsenäisyyden ajan suurin kerralla tehty muutos oikeusjärjestyksemme. Eduskunnan toimivalta supistuu käytännössä huomattavasti, kun keskeinen eduskuntalainsäädännön tasoinen säädösten luonti tapahtuu valtiosopimusten muodossa. Tästä syystä onkin tärkeää, että valtiosääntömme muutetaan ulkoasiainvaliokunnan esittämällä tavalla, jotta eduskunnan mahdollisuudet saada tietoja ja vaikuttaa Suomen neuvottelutavoitteisiin turvataan niiden Eta-säädösten päätöksenteon osalta, jotka kuuluvat nykyisin lainsäädäntövallan piiriin.

Herr talman! Emedan Ees-normerna är så att säga starkare än de finska lagnormerna och bör följas i de fall då de står i strid med varandra, måste domstolsmyndigheterna behärska Ees-normerna lika väl som de finska lagstadgandena. Härav följer att tillräckligt med anslag bör reserveras för utbildning av domstolsmyndigheterna. Hela vår förvaltning berörs av Ees och varje förvaltningsenhet på alla nivåer bör känna till åtminstone de Ees-stadganden som berör ifrågasvarande förvaltningsenhet.

Kristliga förbundets riksdagsgrupp anser det viktigt att de av lag- och förvaltningsutskotten framförda kraven om att orsakerna till de ändringsförslag regeringen framöver kommer att förelägga riksdagen tydligt anges. Det bör framgå huruvida ändringsförslaget görs på grund av att direktiven ovillkorligen förutsätter en ändring eller om ändringsförslaget baserar sig på ändamålsenlighet.

Valiokuntien lausunnoista käy ilmi, että aluepoliittista tukea yrityksille voidaan sallia sillä edellytyksellä, että tuki pysyy kohtuullisissa rajoissa eikä aiheuta vääristymiä kilpailuolosuhteissa. Yleisesti ollaan melko yksimielisiä siitä, että Suomessa vallitsee melkoinen tukiviidakko. Tämä koskee yhteiskunnan kaikkia sektoreita. Hallituksen hiljattain hyväksymässä julkisen talouden tasapainon parantamista koskevassa periaatepäätöksessä esitetään tukipalkkioiden melkoista karsimista. Periaatepäätös on linjassa EY:n direktiivien kanssa ja muutenkin oikean suuntainen. Arvoisa herra puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää kuitenkin tärkeänä, että kaikissa olosuhteissa huolehditaan siitä, että yritysten toimintaedellytykset turvataan myös kehitysalueilla. Ennen kaikkea kuljetustuen myöntäminen myös jatkossa on varsin tärkeää.

Vaikka maatalouspolitiikka jää Eta-sopimuksen ulkopuolelle, ei sopimus kuitenkaan jätä maataloutta kokonaan sen ulkopuolelle. Yhteistä maatalouspolitiikkaa meidän ei muiden Eta-maiden kanssa tarvitse harjoittaa. Tärkeää on, että jatkossakin harjoitetaan sellaista politiikkaa, joka takaa elintarvikkeiden ja maataloustuotteiden riittävän korkean omavaraisuuden. Maa- ja metsätalousvaliokunnan esittämät ajatukset eläintautien estämiseen ja siementavaran hukkakaurattomuuden turvaamiseen suunnatuista toimenpiteistä ovat välttämättömiä.

Ammattikalastus on tehty monessa maassa luvanvaraiseksi. Todennäköistä on, että kalastus Suomen kalastusvesillä lisääntyy ja valtamerikalastuksessa sovellettavat pyyntimenetelmät tulevat käyttöön. Ammattimaisen kalastuksen harjoittamisen tekemistä luvanvaraiseksi tulisi tästä syystä kiirehtiä.

Valtiovarainvaliokunta ja liikennevaliokunta kiinnittävät huomiota samoihin ongelmiin. Molemmat edellyttävät toimenpiteisiin ryhtymistä, jotta kuljetusalan yritykset olisivat kilpailukykyisiä Suomessa ja myös että niille turvataan yhdenvertainen pääsy Eta-alueen liikennemarkkinoille. Valtiovarainvaliokunnan vaatimuksen täyttäminen verotuksellisten epäkohtien pikaisesta poistamisesta alentaisi samalla tuntuvalla tavalla elinkeinoelämän kustannuksia.

Sekä valtiovarain- että sosiaalivaliokunnan lausunnoista käy ilmi, etteivät alan viranomaiset ole selvillä siitä, milloin Eta-maan työntekijä ja hänen omaisensa tulevat Suomen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin. Ilmeistä on, että väärinkäytöksiä tulee esiintymään, mutta niitä ei pidä liioitella. Ongelmia sosiaaliturva-asioissa syntyy myös siitä, ettei esimerkiksi vakinaisella asumisella ja perheellä tarkoiteta aivan samaa kaikissa Eta-maissa. Ottaen huomioon sosiaalimenojen suuren osan julkisen sektorin menoista on tärkeää, että sosiaaliviranomaisille annetaan riittävä koulutus ja että yhteistyö eri viranomaisten välillä on kitkatonta. Tällöin voidaan vaikuttaa niin, ettei sosiaaliturvaa tarpeettomasti viedä Suomesta. Kuitenkin samalla Suomen kansalaisille taataan riittävä sosiaaliturva.

Valiokunnissa on keskusteltu myös Raha-automaattiyhdistyksen ja Veikkaus Oy:n toiminnan luonteesta. Paineita saattaa syntyä sisällyttää nämä toiminnot vapaan kilpailuoikeuden piiriin, jolloin molempien toimintamahdollisuudet kävisivät lähes olemattomiksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon kuin myös urheilun ja tieteen kannalta toimintojen katsominen vapaan kilpai-

luoikeuden piiriin kuuluviksi olisi lähes kohtalokasta.

Eta-sopimus laajentaa mahdollisuuksia osallistua läntisen Euroopan koulutus- ja tutkimusyhteistyöhön. Tärkeää on kuitenkin korostaa monipuolisen tutkimuksen tärkeyttä. Myös kotimaisen tutkimuksen monipuolisuudesta ja riittävästä määrärahoista on huolehdittava. Vaikka sopimus ei tuokaan suoraa mahdollisuutta osallistua koulutus- ja tutkimusohjelmien suunnitteluun, niin aloitteellisuutta se ei meiltä kiellä. Eurooppalainen koulutusyhteistyö ei kuitenkaan saa johtaa silmien ummistamiseen suhteessa muuhun maailmaan.

Taiteen, urheilun ja nuorisotyön kannalta on tärkeää, että veikkaus- ja rahapeliin tuottoa voidaan vastaisuudessa käyttää näihin tarkoituksiin. Meidän onkin korostettava EY:n huhtikuussa 1992 ottamaa kantaa, ettei veikkaus- ja rahapelitoiminta kuulu talousoikeuden alaan, vaan se on yleiseen järjestykseen liittyvä asia.

Suomen rahoitusosuus EY:n ohjelmiin, mikä budjetoidaan ulkoasiainministeriön pääluokan kautta, on arvioitu vuosittain noin 110 miljoonaksi vuosina 1993–1997. Tälle summalle on oikeus odottaa myös vastinetta. Suomalaiset yrityksethän voivat saada puolet kuluistaan ns. kolmannen puiteohjelman rahoituksesta ja uusia ideoita toteutetuiksi.

Ympäristönsuojelua koskevat ratkaisut eivät Eta-sopimuksessa ole suinkaan ongelmallisimpia. Itse asiassa monessa suhteessa juuri ympäristönsuojelu on se ala, jolla kansainvälistä yhteistyötä tänä päivänä kaikkein eniten tarvitaan. Käsitellessään vuonna 1990 integraatiota koskevia kysymyksiä eduskunta edellytti, että kestävä kehityksen periaatetta ryhdytään toteuttamaan koko Etan alueella. Eta-sopimus suorastaan edellyttää tätä, ja hallitus on valmistelemassa esitystä julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista. Samoin vuoden 1995 alkuun mennessä on säädettävä laki biotekniikasta. Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä nämä hankkeet ovat hyvin kannatettavia. Edellyttämme, että näiden lakien säätämisessä otetaan erityisesti huomioon korkeat eettiset perusperiaatteet.

Ympäristövaliokunnan tavoin haluamme kiinnittää huomiota siihen, että tavaroiden vapaan liikkumisen ja ympäristönsuojelun yhteensovittaminen on edelleen ongelmallista. Vaikka ympäristönäkökohdat ovat viime aikoina saaneet selvästi lisää painoarvoa EY:n päätöksente-

ossa, taloudellinen kasvu, tavaroiden vapaa liikkuminen ja kilpailun vapaus ovat edelleenkin ensisijaisia päämääriä ympäristönsuojeluun nähden.

Eta-sopimuksen eräs ongelma onkin se, että uudet EY-määräykset ulotetaan Suomeen Efta-maiden yhteisellä päätöksellä mahdollisesti vastoin Suomen tahtoa. On hyvä, että Suomi voi viidellä erityisalueella noudattaa siirtymäkauden ajan EY:tä tiukempia normeja. Jatkossa on huolehdittava siitä, että ympäristöä koskevat direktiivit tulevat käyttöön koko Eta-alueella, ei vain sopimukseen vakavasti suhtautuvissa maissa.

Merkillepantavaa on se, että ympäristödirektiivejä on kahdenlaisia: Toiset ovat ns. minimidirektiivejä, jotka kansallisesti voidaan ylittää, ja toiset harmonisointidirektiivejä. Viimeksi mainittuja ei saa ylittää eikä alittaa, koska muutos syntyy tekninen kaupan este. Varsinkin ne vaativat jatkossa kiinteää tarkastelua ja ympäristönsuojelun korkean tason ylläpitämistä.

Ympäristövaliokunta totesi mietinnössään, että viime vuosina EY:ssä hyväksytyt direktiivit merkitsisivät jatkossa Suomessa voimassa olevan suojelun tason säilymistä tai tiukkenemista. Kuitenkin rantojen ulkomaalaisomistuksen mahdollistuminen voi lisätä merkittävästikin kiinnostusta Suomen rantoihin. Pidämme hyvänä, että tältä osin voimaan jää tietyntasoinen sääntely.

Talouspolitiikan toimialaan kuuluva yritysisiin kohdistuva ulkomaalaisomistuksen vapauttaminen ei kaikissa olosuhteissa välttämättä ole ongelmatonta. Kun suurimmista yrityskaupoista säädetään ilmoittamisvelvollisuus, joka sekin loppuu kolmen vuoden siirtymäkauden jälkeen, on suomalaisen talouselämän selvästikin lisättävä iskukykyisyyttä. Ongelmia tulee silloin, jos suomalaisyritysten omistus valuu halvoilla hinnoilla ulos ja noususuhdanteessa halutaan ostaa omistuksia takaisin. Siksi suomalaisten usein varsin pienien yritysten on koottava voimansa korkeat laatuvaatimukset täyttävien toimintojen luomiseksi ja kehittämiseksi. Suomalaisten yritysten on siirtymäkausien aikoina tehostettava erityisesti koulutusta, tuotekehitystä ja tutkimusta.

Suomen kansantalous on poikkeuksellisen suuresti riippuvainen ulkomaankaupasta. Siksi ei ole mahdollista, että Suomi ylläpitäisi sellaisia kaupan esteitä, joista muut Euroopan talousalueen valtiot voivat sopimuksella vapautua.

Valtion tukien osalta yleisesti ottaen ei markkamääräisessä tasossa ole odotettavissa suuria

muutoksia. Kuljetustuesta joudutaan neuvottelemaan erikseen. Lisäksi koko tukijärjestelmä on muutettava sillä tavalla johdonmukaiseksi ja ymmärrettäväksi, että sopimuskumppanitkin voivat sen ymmärtää. Tiettyä yritystä tai tuotannonalaa ei saa suosia siltä osin kuin se vaikuttaisi sopimuspuolten väliseen kauppaan. Muiden tukien ohella on sallittua kehitysalueasemaan liittyvä tuki sekä erityisesti tutkimus- ja tuotekehitykseen liittyvä tuki. Näitä varsin järkeviä tukimuotoja on hyödynnettävä samoin kuin mahdollisuutta osallistua kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön.

Arvoisa puhemies! Erityisen merkittävänä kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää sitä, että sopimuksella ei perusteta tulliliittoa, vaan ainoastaan vapaakauppa-alue. Tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevia määräyksiä sovelletaan tuotteisiin, jotka alkuperäsääntöjen mukaisesti ovat peräisin talousalueelta. Talousaluemaat eivät siis sitoudu harjoittamaan yhteistä kauppapolitiikkaa. Tämän vuoksi Suomi saa ja sen tulee huolehtia kaupallisista suhteistaan kolmansiin maihin kahdenvälisin sopimuksin tai muin järjestelyin. Tämä on Suomen osalta tärkeää Baltian ja Venäjän osalta ja samalla laajemminkin ottaen esimerkiksi amerikkalaisilla, aasialaisilla ym. markkinoilla.

Eräs merkittävä haaste ja uhkakuva on julkisten hankintojen vapauttaminen. Nehän on kilpailutettava, jos tavarahankinnan vähimmäisraja on 200 000 ecua eli noin 1,3 miljoonaa markkaa, rakennusurakassa 30 miljoonaa, vesi-, energia- ja kuljetussektorin tavarahankinnoissa 2,5 miljoonaa sekä telesektorilla 3,5 miljoonaa markkaa. On arvioitu, että Suomen 60 miljardin markan julkisista hankinnoista varsinaisen kilpailuttamisen kohteeksi joutuu noin 10 miljardia. Kilpailusta saatava hyöty ei ehkä ole kuin miljardi markkaa ja menetykset mm. kotimaisten verotulojen kadottamisen myötä huomattavasti suuremmat. Kaupallisesti on olennaista, että suomalaisten yritysten on nyt mahdollista aktiivisesti olla mukana kansainvälisellä Eta-alueella toteutettavilla julkisten hankintojen markkinoilla.

Eta-sopimus keskittyy kilpailun lisäämiseen ja siten taloudellisten etujen tavoitteluun. Kuitenkin raha on hyvä renki, mainio konsultti, mutta huono isäntä, niin kuin sanotaan. Meidän tulee jokaisessa asiassa huomioda myös muut kuin taloudelliset vaikutukset. Lisäämällä myös erilaisten kulttuuri- ym. vaikutteiden liikkumista Eta voi tuki rikastuttaa kulttuuriamme ja lisätä



Suomi-tuntemusta muualla Euroopassa. Samalla se asettaa suomalaisten laajasti omaksumat arvot ja arvostukset sekä toimintatavat haasteen eteen.

Arvoisa puhemies! Loppupäätelmänä kristillisen liiton eduskuntaryhmä arvioi, että kauppapolitiikan osalta Eta-sopimus sisältää sekä merkittäviä haasteita ja mahdollisuuksia että vapaa-seen markkinatalouteen liittyviä olennaisia uhkakuvia. Silti tältäkin osin Eta-järjestely on Suomelle vaihtoehto ja selvästi EY:n täysjäsenyyttä parempi vaihtoehto, koska kaiken kattavaan talous-, kauppa- ja rahaliittoon ei pyritä eikä mennä.

Ryhmämme pitää Eta-sopimusta Suomen kannalta vaihtoehtona EY-jäsenyydelle. Pääsemme sopimuksen kautta hyödyntämään integraation etuja, mutta voimme edelleen harjoittaa omaa maatalous-, ulko-, turvallisuus- ja puolus-

tuspolitiikkaa. Mielestämme kauppapolitiikan merkitys tulevaisuudessa tulee kasvamaan ja EY:n ulkopuolisena voimme paremmin valvoa etujamme kaupankäynnissä kolmansien maiden kanssa.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä toivoo, että edellä mainitut toteamukset käsitteiden selvittämisestä ja mittavaan koulutukseen ryhtymisestä toteutuvat pian, ja hyväksyy ulkoasiainvaliokunnan mietinnön.

---

P u h e m i e s : Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan välittömästi kyselytunnin jälkeen. Kello 17 alkavaksi ilmoitettu kyselytunti alkaa kello 17.05.

---

Täysistunto keskeytetään kello 17.01.

